

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

J. S. M.

B. S. M.

INDBYDELSESSKRIFT

TIL

AFGANGS- OG AARSPRØVERNE

I

AARHUS KATHEDRALSKOLE

1870.

Indbydelsesskrift

til

Afgangs- og Aarsproverne

i Aarhus Kathedralskole

i Juli 1870.

Indhold:

1. Om enslydende Ord i Dansk.
2. Skoleefterretninger, ved Rektor, Professor Dr. G. Lund.

AARHUS.

P. Nielseus Bogtrykkeri.

OM
ENSLYDENDE ORD I DANSK,

EFTER EN UTRYKT AFHANDLING

AF

PASTOR L. VARMING,

MEDDELT AF

Dr. G. LUND.

Pastor L. Varming i Sal, den hæderlig bekendte forfatter til det Jyske folkesprogs grammatik og andre sproglige arbejder, meddelte mig for nogen tid siden, da fælles interesse for nordisk sprogvidenskab og beskæftigelse med dertil hørende genstande snart efter min ankomst her til byen nærmede os til hinanden, en omhyggelig udarbejdet temmelig udførlig afhandling om de Danske homonymer, hvilken han ikke mere tænkte på at udgive i trykken, men som han tilbød mig at benytte som jeg vilde til de leksikalske og etymologiske studier af vort modersmål, hvormed jeg i længere tid har været sysselsat. Efter at jeg til egen nytte og fornøjelse havde gennemgået dette arbejde, syntes det mig tillige ønskeligt, om det kunde komme flere til gavn og glæde, og jeg foreslog derfor forfatteren, at noget deraf, det væsentlige praktiske udbytte blev offentliggjort i et indbydelsesskrift; — ti om mere kunde der ikke være tale, eftersom afhandlingen selv udgør ti temmelig tæt skrevne ark, men her kun kunde rådes over et par ark.*) Desuden indeholder den videnskabelige undersøgelse og begrundelser af lydovergangen i de nordiske sprog, sammenlignende betragtninger af de beslægtede sprogformer, sproghistoriske udviklinger, der alt sammen er på sin plads i et sprogvidenskabeligt værk, som udgives særskilt eller i et filologisk tidsskrift, men som vilde afskrække mange sådanne læsere, som dette indbydelsesskrift kommer ihænde, og af hvem man må ønske det læst. Med

*) Da forfatteren er en af denne skoles tidligere disciple (dimitteret herfra i 1834), vil et arbejde af ham så meget mindre synes upassende på dette sted.

lige så stor forekommenhed og velvillie, som forfatteren havde vist ved at overlade mig sit arbejde, tillod han mig at benytte det i det nævnte øjemed, således at jeg uddrog deraf, hvad jeg mente havde almindelig interesse. Dette har jeg gjort og overgiver hermed de følgende betragtninger til offentligheden, anbefalende dem til enhver der behandler vort kære modersmål med kærlighed og tænkksomhed, sætter en ære i at bruge det rigtig og gør det til en hjærtesag at frede om dets renhed og bevarelsen af dets ægte nordiske karakter. Det rent sprogvidenskabelige udbytte af arbejdet måtte lades tilside for at komme til anvendelse på anden måde.

Når jeg her har ombyttet forfatterens benævnelse homonymer med „enslydende ord“ for ved et Dansk ord at betegne det fremmede, da indrømmer jeg gerne, at det ikke er fuldkommen dækkende eller udtømmende; men det er i alt fald lige så godt som det Græske ord, og jeg håber, at det ikke vil møde en sådan modsigelse eller give anledning til en sådan strid, som for en del år siden hos os blev ført om udtrykket og begrebet synonym eller „enstydig“. Udtrykket er ikke ganske nøjagtigt, fordi der menes ord, som enten både lyde og skrives ens eller kun ere ens enten i udtale eller i skrift; og hvad skriften angår, da beror ensheden for en del på, hvilken skrivemåde (retskrivning) der følges, idet misforståelse og sammenblanding af forskellige ord i den ældre skrivebrug søges undgået ved fordobling af selvlyden eller indskydelse og tilføjelse af en stum selvlyd, hvortil der i almindelighed ikke har været nogen anden grund, medens efter den nyere skrivemåde flere ord betegnes ens, om der end er forskel i udtalen, ligesom også bortkastelsen af brugen af store bogstaver i navneordene kan give flere ord

ens udseende, hvilket dog heller ikke altid kan undgås efter den ældre skrivemåde. Men i det her ikke er tale om skrivemådens berettigelse, tages der i det følgende heller intet hensyn til de blot i udtalen (o: ved en slappet udtale) enslydende ord. Denne omstændighed, der for fremmede, som skulle lære at forstå et sprog, bliver af vigtighed, har ingen videnskabelig betydning eller interesse, da den beror på lutter tilfældigheder.*) De enslydende ord derimod, som blive genstand for sprogforskerens undersøgelser, ere kun sådanne, som have mere end en ydre tilfældighed i lyd eller udseende, forbunden med en begrebsforskøl, der enten hidrører fra forskellig oprindelse eller lader sig historisk påvise ved sammenligning med beslægtede sprogformer.

Ved enslydende ord forstås her altså**) ord, som ere (næsten) ens i skrift eller udtale, medens de betegne noget forskelligt, idet sammensmæltningen er

*) Nogle eksempler skulle her anføres: *m en* — *mén* (skade, afbræk); *m ed* — *méd* (øjemed); *n år* — *naer* (opnår); *l er* (*rideo*) — *lér* (*argilla*) — *leer* (*falces*); *b or* (*terebrium*) — *bör* (=boer, *habito*) — *börd*; *g år* (*eo*) — *igår* — *gård*; *g ås* (*itur*) — *gås* (*anser*); *f år* (*ovis*) — *får* (*accipio*); *l am* (*agnus*) — *lam* (*claudus*); *v is* (*certus*) — *vis* (*sapiens*) — *hvis* (*cujus* og *si*); *v id* (*amplus*) — *hvid* (*albus*, foruden: en *hvid*); *k ön* (*genus*) — *kön* (*pulcher*); *v are* (*erant*) — *vare* (*merx*); *h ave* (*habeo*) — *have* (*hortus*); *f or* (*pro*) — *för* (*cucurrit*); *m ätte* (*debut*) — *mätte* (*teges*); *t yve* (*viginti*) — *tyve* (*fores*); når man ikke adskiller *ø* og *ö*: *f ör* (*ante*) og *för* (*gravis*); *b ör* (*debeo*) og *bör* (*ferculum*); *g ör* (*facio*) og *gör* (*latro*); *d ör* (*janua*) og *dör* (*morior*); derimod kun i udtalen ens: *ere* og *ære*, *her* og *hær*, *en* og *end*, *fyr* og *fyr* (*fyrr*), *vær* og *vejr*, *ti* og *thi*, *skin* og *skind*, *de* og *di*, osv. osv. En hel del andre expl. s. i Lyngbys beretning om det nordiske retskrivningsmøde 1870 s. 50, 52-53.

**) Fra nu af er det forfatterens ord i det væsentlige, kun med *udledelser* og *mindre indskydelser*.

fremkommen uvilkårlig, uden at det var hensigten, af mangel på skarphed i opfattelsen af forskelligheden og tiltrods for forskelligheden, som må kritisk efterspores, ved en illusion eller et sansbedrag (øjets eller ørets), som læseren eller tilhørerens bør bringes ud af ved at lære at skelne mellem de forskellige elementer, hvoraf ordene ere fremkomne. De høre til sprogets særegenheder og kan kun forklares ved kendskab til stamsproget α : for de Danske Islandsk eller Oldnordisk; og da de volde flertydighed i talen, kan de ikke forstås uden færdighed i modersmålet. Ved de grammatikalske kan utydigheden undgås ved de grammatikalske mærker, nemlig køn, som da må angives ved kendeordet, og böjning, for navneordene i flertal, for udsagnsordene i fortid og fortids tillægsform: ved de leksikalske kan tydelighed stundom bevirkes ved tillæg af en nærmere bestemmelse (som lede en og lede efter en), men i almindelighed kan meningen kun ses af sammenhængen. I det hele kræve disse ord tænksomhed ved anvendelsen, og der kan gives tilfælde, da man nødes til at undgå dem enten ved at sætte et ensbetydende (synonymt) ord i stedet eller ved en omskrivning (som trættes α : enten at blive træ eller at kives). Ellers opstår en forvexling af begreberne, som kan være uforsætlig, når den har sin grund i ukyndighed og stundom blive latterlig (som at glø: gloende = som glør, deraf: „en øvn som glør“ for: en gloende øvn), — eller den kan være forsætlig, en tveetydighed (amfiboli) i udtrykket, hvorved vittigheden får lejlighed til at danne ordspil (paronomasier, calembourgs, „kældermænd“, „brandere“), der ere fine og morsomme eller smagløse og kedelige, efter omstændighederne.

Af de Islandske overgangsformer, som svare til de Danske, ses, at spiren til den nuværende sprogform allerede ligger i stamsproget selv, og at, når sprogets

opløsning i middelalderen tillægges germanisk indflydelse, da ligger roden dertil dybere end i det 14de århundrede. Opløsningen kunde da så meget lettere gå for sig, som det fremmede sprog allerede i ældre Dansk, ja i stamsproget selv fandt visse tilknytningspunkter, svage steder, hvorigennem indfaldet kunde ske og ødelæggelsen udbredes. Til sådanne svage punkter må regnes 1) tvetydnes overgang til enkelte selvlyd, 2) bortfald af hankönsmærket —r og 3) af ändelyden h foran r, l, n, 4) overgang i endelserne af i til e (æ), hvilket også udvides til at blive overgang af a til u. Indvirkningen vilde ikke let have fundet sted, dersom Danmark havde været en fjærn ø som Island; den vilde have været betydelig mindre, dersom det havde været et afsondret bjærgland som Norge; det var derimod let tilgængeligt for sine sydlige naboer, for hvis sprog vejen alt var banet på mange måder. Men når man taler om opløsning, bör man dog betænke, at både sprogbygningen og ordforrådet ere væsenlig de samme som oldsprogets; de kunde vel nedbrydes og forstyrres, blandes og svækkes, men ikke fortabes eller blive noget væsenlig andet. Sprogets egen livskraft har igen forenet det adskilte og samlet det lævnede: i grammatikalsk henseende har vort modersmål dannet de adskilte stykker til et helt, som har oldsprogets præg, så at stammoderens træk endnu tydelig afspejler sig i datterens; og med hensyn til ordforrådet, er der blevet så mange lævninger tilbage, at de vel ere nok til „at fylde tolv kurve“. Vi skal derfor skönne på og glædes ved det vi have, bevare, oplyse, med ét ord dyrke det, at vi ret må se dets fagerhed og mættes med dets kraft.

Når vi nu vil anføre de enslydende ord, som på grund af overgangene ere fremkomne i Dansk, fastholde vi altså forskellen mellem grammatikalske og leksikalske så vel enkelte som sammensatte ord,

og af de sidste tilføje vi nogle, som kun ere uegenlige, fordi ligheden skyldes sammensætningen.

1. Til dem, der skelnes ved kön og böjning, høre nogle navneord, som med forskelligt kön har forskellig betydning; og det skal indrømmes, at disse ord derved tilstrækkelig kan udhæves fra hinanden i tale og skrift. Men de behøve også disse skelnemærker, og alene det, at de trænge til sådanne støtter, viser, hvor nær de ere ved at falde sammen. De kan derfor også have en belysning nødvendig, for at forskellen kan begribes gennem enheden, i det man ved at sammenligne dem med oldsproget i almindelighed vil kunne se grunden til, at et og samme ord i Dansk er af forskelligt kön og betydning. Med hensyn til könnet bemærkes kun, at alene intetkön er bevaret fra stamsproget, uden at overensstemmelsen dog er gennemgående; hankön og hunkön ere faldne sammen som fælleskön. Forså vidt stemmefølgende med oldsproget:*)

bid, en, flt. bide — Isl. *biti*, ha. (det som afbides), N. *bit*, ha., Sv. *bit*, ha.

—, et, flt. = ent. — Isl. *bit*, ik. (handlingen og redskabet), N. *bit*, ik.

hagel, en, flt. hageler (ø: messchagel) — Isl. *hökull*, ha. (skulderkappe, navnlig præsternes), Oldengl. *hacel*, jfr. *hekla* (en kappe med hætte). Sv. *hake*, ha.

— en, uden flt. — Isl. *hagall*, ha. (hagelbyge), N. *hagl*, ik., Sv. *hagel*, ha.

— et (eller *hagl*), flt. = ent. — Isl. *hagl*, ik. (både hagelkorn og hagelbyge), N. *hagl*., ik.

kast, en, flt. kaste (i : vedkast ø: brændestabel) — Isl. *köstr*, ha. (en hob, dyngge, ejef. kastar).

*) flt. betegner flertal, ent. ental, ha. hankön, hu. hunkön, ik. intetkön; ved udsagnsordene betegner st. stærk böjning, sv. svag böjning; Isl. er Islandsk eller Oldnordisk, N. Norsk, Sv. Svensk.

kast, et flt. = ent. — Isl. *kast*, ik.

led, en, flt. *leder* — Isl. *hlið*, flt. *hliðar*, hu. (side), N. *lid*, hu. (Vor udtale *lêd* er imod oldsproget.)

— i: *ledsager*, en — Isl. *leiðsagi*, ha., men *leiðsaga*, hu. (ledsagelse) af *leið*, ejef. *leiðar*, hu. (vej: Østerleden); jfr. også *ledestjærne*, *leiðarstjærna* (nordstjærnen). Om „*ledsage*“ s. nedenfor. N. *leid*, hu., Sv. *led*, hu.

— et, flt. = ent. 1. (markled) — Isl. *hlið*, ik. (åbning, port); 2. (ledemod), ældre Dansk fra 15de århundrede *lid* — Isl. *liðr*, ha. (lem), hvoraf *liðugr* o: *bøjelig*, *smidig*, uden tvang, = vort *ledig* o: *fri* for arbejde. Jfr. Plattysk dat *lid*, Tysk *das glied*; om „*ledemod*“ s. i øvrigt ved ordet „*mod*“. N. *lid*, ha., Sv. *led*, ha.

— i: *ledtog* — Isl. *lið*, ik. (følge) — *tog* (dragcn, trækken).

læg, en, flt. *lægge* — Isl. *legg*r, ha. (benpiben i arme, lår og ben, jfr. Engl. *leg*, benet, særligt: *skinneben* (*lægben*), overført: dettes *køddede*). N. *legg*, ha., Sv. *lägg*, ha.

—, et, flt. = ent. (det som lægges) — Isl. *leg*, ik. (leje, det som noget er lagt på; *leggja* o: *lægge*). N. *leg*, ik. (?), Sv. *läge*, ik. (?)

løb, en, flt. *løbe* — Isl. *laup*r, ha. (kurv, kasse), N. *laup*, ha.

—, et, flt. = ent. — Isl. *hlaup*, ik. (løben, renden — af *hlaupa*, *løbe*), N. *laup*, ha., Sv. *löp*, ik. Ældre danske former: *låb* og — *lup* (i: *bryllup*, Isl. *brúðlaup* og *brullup*).

møde, en, uden flt. — Isl. *mœða*, hu. (sorg, kummer) eller *mœði*, hu. (træthed, *mødighed*; at *mœða* o: *gøre træt*, *mødig*), af *móðr* (træt, i Dansk om sjælens træthed: „*mod i hu*“, *sorgfuld*). N. *møde* hu., Sv. *möda*, hu. Vor sædvanlige form *möje* peger hen på Plattysk *mög*(e) eller Tysk *mühe*.

- møde**, et, flt. møder — Isl. *móti* og *mót*, ik. (sammenkomst); den tilsvarende danske form *møde* er bevaret i: „landemode“. N. *møte*, ik., Sv. *möte*, ik.
- nød**, en, uden flt. — Isl. *nauð* (og *nauðr*), hu. (tvang, trængsel, elendighed), N. *nauð*, hu., Sv. *nöd*, hu. Af den første betydning er vort: til nød, med nød og næppe; deraf *nødig* (Isl. *nauðigr*) \circ : 1) (nød)tvungen, -uvillig, 2) hvad nødvendighed kræver: have nød. Jfr. „unødig trætte“ \circ : unødvendig, uforuden. (Forskelligt herfra *nød*, flt. *nødder*).
- , et, flt. == ent. — Isl. *naut*, ik. (okse, hoved), N. *naut*, ik., Sv. *nöd*, ik.
- sværd**, en (udtales og skrives almindl. „svær“), uden flt. — Isl. *svörðr*, ejef. *svarðar*, også *sverðr*, ha. (hovedhud; den græsgrøede overflade af jorden; deraf *gras-svörðr* \circ : *grönsvärd*, Engl. *sward*). N. *svor(d)*, ha., Sv. *svål*, ha.
- , et — Isl. *sverð*, ik., N. *svær(d)*, ik., Sv. *svärd*, ik.
- tang**, en, flt. tænger — Isl. *töng*, ejef. *tangar*, flt. *tengr*, hu., N. *tång*, hu., Sv. *tång*, hu.
- , et, uden flt. — Isl. *þang*, ik. (søgræs), N. *tang*, ik., Sv. *tång*, ha.
- øre**, en, flt. sjældent, kun i formen „løse“, — Isl. *eyrir*, ha. (en unse i vægt, som mønt: 24 skilling), flt. *aurar* (gods, midler, ejendele), hvoraf *lausir aurar* \circ : *løse*. Ældre Dansk flt. *øræ*, tva *øræ*, Skånske lov. N. *øyra*, hu., Sv. *öre*, ik., flt. *öre*.
- , en (kun i navnesammensætninger) — Isl. *eyri* og *eyrr*, ejef. *eyrar*, hu. (sandig landtunge eller strandbred), som Øresund (= *cyrarsund*), Harboøre, Helsingør, Dragør, Korsør. Stamordet er *aurr* (jord). N. *øyr*, hu., Sv. *öre*, *ör*, hu.
- i *heløre*, der næppe bør skrives „heldøre“ af: at helde (med) øret (jfr. „hængehoved“), men snarere

- N. helj-ora, af hel (helja) o: død og ora (Isl. órar, flt. hu.), galskab, afsindighed, hvoraf ørr, ør i hovedet; altså ikke oprindelig om en person, men om en tilstand; i almindelighed om en åndelig døs eller sansesløshed, der følger af overspændthed, især på de religiøse enemærker.
- øre**, et, flt. ører og øren — Isl. eyra, ik. (flt. eyru, bestemt eyrun), N. øyra, ik., Sv. öra, ik.
2. I andre derimod er det oprindelige køn forstyrret, enten a) således at Isl. hankön eller hunkön er blevet intetkön, eller b) Isl. intetkön er blevet fælleskön, eller c) forholdet er blevet aldeles omvendt.
- a. dræt**, en (i: idræt, flt. idrætter) — Isl. íþrótt (eller iðrótt) flt. íþróttir, hu., måske for ið-þrótt, af ið (syssel) og þróttir (kraft) ha., altså: kraftig gerning, bedrift, N. trótt, ha.
- , et, flt. = ent. (f. eks. åndedræt) — Isl. dráttir, ha. (dragen, trækken; ellers: dragt, af draga), N. drát, ha., Sv. dragt, ha.
- gran**, en, flt. graner (i Dansk også udtalt grån) — Isl. gran, ik., N. gran, grån, hu., Sv. gran, hu.
- et, flt. = ent. (f. grand) — Isl. grand, ik. (ensmule), N. grand, ha., Sv. grand, ik.
- leje**, en, uden flt. — Isl. leiga, hu. (afgift, rente), N. leiga, fællesk., Sv. lega, hu.
- , et, flt. lejer (lejested) — Isl. lega, hu. (liggen og lejested; ellers leg, ik. o: et leje), Sv. läge, ik. Jfr. Tysk das lager, ligeledes ik. Rodbogstaverne l-g eller l-k ligge til grund både for Isl. lag, hvoraf leggja og leiga, liggja og lega, og for Lat. loc-, hvoraf locus, (ligge)sted, og locare, lægge og leje.
- lem**, en, flt. lemme — Isl. hlemmer, ha. (luge, låg), N. lem, læm, ha.
- , et, flt. lemmer — Isl. limr, ha., (lem på legemet, medlem), N. lem, lim, ha., Sv. lem, ha. Fler-talsendelsen — er røber, at ordet oprindelig ikke er

- intetkön; ti da skulde det have været uden endetillæg i flt.s nævneform. Sml. T. das glied.
- nøgle**, en (= nøgel), flt. nøgler — Isl. lykill og lukill, ha., af ljúka, lykja (lukke), altså redskab til at lukke med, ligesom κλείς af κλείω, clavis af claudo, schlüssel af schliessen. Den oprindelige form er bevaret i Jysk løgel. N. nykjel, lykjel, ha., Sv. nyckel, ha.
- , et, flt. nøgler — Isl. hnykill (hnikill), ha. (garnnøgle), af hnykkja (trække stærkt, krumböje; hnúka, være krum; jfr. knoka, knuge). N. nykla, ik. T. das knäuel.
- værge**, en, flt. værges — Isl. verr, ha. (forsvarer, mand, = Lat. vir, s. videre ved „verden“). N. vær, ha., Sv. värjo, värje, hu. (?)
- , et, flt. ubrugeligt (redskabet, man forsvarer eller dækker sig med; jfr. værn) — Isl. verja, hu. (bedækning i almindel., at verja o: omgive, bedække, værne om), N. verja, hu., Sv. värja, hu. Sml. T. das wehr (dige).
- b. rim**, en, uden flt. — Isl. hrím, ik. (rimfrost), N. rim, ik., Sv. rim, ik. Jfr. der reif.
- , et, flt. = ent. — Isl. rím, ik. (rimstavelse, vers, sang), N. rim, ik., Sv. rim, ik.
- vår**, en, ubrugeligt i flt. — Isl. vár, ik. (forår); N. vår, ha., Sv. vår, ik.
- , en — — (almindl. vôr) — Isl. vágr, ha. (vædske af sår), også vogr (o: våg-r), var, ik. N. våg, var, ha., Sv. var, ik.
- , et, flt. = ent. — Isl. ver, ik. (pudevår), N. vær, ik., Sv. var, ik. (Samme form burde være i alvor o: alvår, en — Isl. alvara, hu., af varr (varsom, „at blive var“), Sv. allvar, ik. (med overgangen a til å, jfr. vaka — våge, garðr — gård).
- c. rede**, en, flt. reder — Isl. hreiðr, ik. (fuglerede), N. reid, ik., Sv. reda, ik. Intetkön er bevaret i Jysk: et rede.

- rede**, et, uden flt. (i: „hitte rede“, et vilderede) — Isl. reiða, hu. (udredelse, forberedelse, beredskab), N. reide, ha., Sv. reda, hu. Dansk også en red (f. rede). Deraf: redebon = Isl. reiðu-búinn (færdig, beredt); Isl. at reiða o: hæve op, tilveje, udrede.
- spand**, en, flt. spande — Isl. spann, ik. (et kar; nu et vist mål for smör), N. spann, ik. (også i betydning kar, dog kun blikspand), Sv. spann, ha. (halvtønde og spand).
- , et, flt. = ent. — Isl. spönn, hu., ejef. spannar (mål med fingrene, at spanna, men spennna o: spænde). N. spann, hu., Sv. spann, ik.
- stik**, en, flt. stikker (svovlstik, gravstik) — Isl. stik, ik. (pæl, stavre). Også findes formen stikke = isl. stika. N. stikka, hu. (?), Sv. sticka, hu.
- , et, flt. = ent. — Isl. stingr, ha., af stinga (stikke); jfr. Dansk sting. N. stikk, ik., Sv. stick, ik.
- Sådanne tvekønnede ord forekomme også i oldsproget, i det ordet i den ene betydning er intetkøn, i den anden sædvanlig hunkøn, undertiden hankøn.
3. Nogle navneord ere med samme kön forskellige med hensyn til tallet, i det fællesordet i en betydning har begge tal, i en anden er uden flertal.
- bod**, en, flt. boder — Isl. búð, flt. búðir, hu. (fjælebod, telt, af búa, bo). N. bud, hu., Sv. bød, hu.
- , uden flt. — Isl. bót, flt. bætr, hu. (forbedring, trøst, erstatning, bøde); at bæta, bøde. N. bot, hu., Sv. bot, ha. (Roden bat — findes i bati = gl. Dansk både (gavn), at batna (bedres), jfr. „batte“, batri og betri o: bedre (bædre).
- es**, et, flt. = ent. — Isl. hess, ik. (både = áss, ha., punkt, prik, hvoraf „esset“ i terninger eller kort og ess, ik., bogstavet s, også en jærning som har dets form; flt. „esser“ kunde vel have hjemmel i áss, men må nu anses for en provincialisme). N. ess, ha., Sv. äss, ik.

- es**, uden flt. — Isl. *ess*, ik. (hjærte, glæde): i tale-måden: at vera í sínu essi = at være i sit es. Fr. être à son aise.
- favn**, en, flt. favne — Isl. *faðmr*, ha. (de udstrakte arme tilligemed brystet, mål på tre alen), N. *famn*, ha., Sv. *famn*, ha.
- , uden flt. — Isl. *fang*, ik. (hold, greb; barmen eller armene for så vidt noget indesluttet mellem dem), N. *fang*, ik., Sv. *famn*, ha. Den oprindelige form havés i „omfang“, at „fange“.
- flod**, en, flt. floder — Isl. *fljót*, ik. (egenlig = flot, ik., o: flyden, = Dansk flåd, dernæst et større vandløb, Tysk der fluss), N. *flot* (?) ik., Sv. *flod*, ha.
- , uden flt. — Isl. *flóð*, hu. (modsat ebbe, i almindl. oversvømmelse; at flóa, oversvømme), N. *flod*, hu., Sv. *flod*, ha.
- hede**, en, flt. heder — Isl. *heiði*, hu., flt. *heiðar* (fjæld-slette, lyngslette), N. *heid*, hu, Sv. *hed*, ha. (hedensk, Isl. *heiðinn*, står ikke i forbindelse hermed).
- , uden flt. — Isl. *hiti*, hu. (stærk varme, heitr, hed), N. *hite*, ha., Sv. *hetta*, hu.
- last**, en, flt. laster — Isl. *löstr*, cjeft. *lastar*, ha. (syndig vane, egl. fejl, lyde), N. *last*, ik., Sv. *last*, ha.
- , uden flt. — Isl. *last*, hu. (dadel; jfr. „at lægge til last“), N. *last*, ik., Sv. *last*, ha.
- , uden flt. — Isl. *lest*, hu. (ladning, deraf barlest = ballast), N. *last*, ha., Sv. *last*, ha.
- lød**, en, flt. lodder — Isl. *lóð*, flt. *lóðir*, hu. (jord, jordbund, jordlod, beslægtet med láð, ik., land), N. *lod*, hu.
- , uden flt. — Isl. *hlutr*, ha. (del, skæbue; også lod i lodkastning, lodtrækning, og da i almindl. ik.), flt. *lodder*, svarende til Isl. *hlutir* (og *hlotar*), N. *lut*, ha., Sv. *lott*, ha. Men i vor bibeloversættelse 1740 er det også i denne betydning fælleskøn (Ordsprog 16, 33; Ap. Gern. 1, 26). I tillægs-

ordet lodden er skrivemåden låden bedre, = Isl. loðinn, af loð o: låd, i sammensætn. loðbrók, loðkápa.

- lov**, en, flt. love — Isl. lög, flt. af lag, ik. (egl. ligger, af liggja, ligge, fortid lá — lágum, dernæst det som er lagt — leggja, lagði, ligesom Lat. lex af lego), N. log, hu., Sv. lag, ha. I Skånske lov (12 århundrede) findes ordet som ik. flt.: sum logh æræ, og endnu i Eriks s. lov (13. årh.) ejef. flt. til allæ loghæ (= Isl. til allra laga), men i Jyske lov er det ent. og fælleskøn: ængi (= Isl. eingi) logh ær æmgoth at fylghæ sum sannænd; loghæn skal wææ ærlík; thennæ (Isl. þenna, gstf. ha.) logh, thær hær stær scriuæn a danskæ. Heraf D. lov, ent. fællesk., der atter fik flt. love. Den ældre form er bevaret i orlog (Isl. örlög o: skæbne, krig).
- , uden flt. — Isl. lof, ik. (både „tilladelse“ og „ros“, af lofa, tillade, give lov til, jfr. orlof — orlov, og rose). I betydn. „ros“ er lov også nu ik. „godt lov“; men talemåden „på tro og love“ er en germanisme (auf treu' und glauben). N. lov, ik., S. lof, ik.
- lur**, en, flt. lurer — Isl. lúðr, ha., flt. lúðrar (trompet), beslægtet med ljóða eller hljóða, give lyd (ljóð eller hljóð). N. lur, ha., Sv. lur, ha.
- , uden flt. (en kort sövn) — Isl. lúrr, ha. (dorskhed), N. lur, ik., Sv. lur, ha.
- , i udtrykket: „på lur“ — Isl. hlær, ik. (dör?) i talemåden standa á hleri (hlera, hlöra o: lure, lytte; hleri, dör, luge, skådde; Plattysk lúr, luren, Tysk lauer, lauern), N. lur, ik., Sv. lur, ha. (?).
- lykke**, en, flt. lykkes — Isl. lýkkja, hu., flt. lykkjur (bugt, krumning på et reb), også hlykkja af hlykkur (krumning, böjning), N. lykkja, hu., Sv. lucka, hu. Det danske ord skrives almindl. løkke til forskel fra det følgende, men i øvrigt uden grund.
- , uden flt. — Isl. lukka, hu. (held), N. lukka, hu., Sv. lycka, hu.

minde, et, flt. minder — Isl. minni, ik. (hukommelse, erindring; manna minni = mands minde; mindesmærke, af minna (påminde), lideform minnask (mindes, huske), af muna (erindrer), smlgn. monco og memini, *μναω-μιννήσκω, μέμνημαι*). Tillægsordet minniligr (som bør mindes, mindeværdig) har vi kun i: umindelig o: som ikke kan mindes; ti vort „almindelig“ er Isl. almenniligr, af menn, flt. af maðr (mann —), altså efter oprindelsen „almændelig“, Sv. almännelig; jfr. „alminding“, Isl. almenningr, Sv. almänning. N. minni, ik., Sv. minne, ik.

—, flt. ubrugeligt, om indløbet til en fjord („Thorsminde“, „Nyminde“, „Norsminde“; det er altså overflødig at tilføje — gab til slige navne) og om udløbet af en å („Mindet ved Århus) — Isl. mynni (og minni), ik. (munding), af munnr (mund). Af et tredje enslydende ord „et minde“: med ens minde o: samtykke dannes mindelig o: med det gode (mindelig overenskomst). N. mynni, ik.

mund, en, flt. munde, — Isl. munnr, ha. (s. ovenfor), N. mund, ha., Sv. munn, ha.

—, flt. ubrugeligt, kun i ordsproget: „morgenstund har guld i mund“ (o: hånd) — Isl. mund, hu. (hånd, jfr. manus) digterisk og i ordsproget: morginstund hefir gull i mund. Beslægtet er mundr, ha. (fæst-ensgave, nl. mandens, til at veje op imod konens medgift; gave på hånden); mynda (overlevere), hvoraf „myndig“, myndling, formynder.

mod, et, flt. = ent. (i ledemod) — Isl. (liða)mót, af mót, ik. (møde, sammenføjning). Om liðr, flt. ejef. liða, s. „led“. N. mot, ik., Sv. mot, ha.

—, uden flt. — Isl. módr, ha. (sind, især: hæftig sindstemning, vrede; dristighed, men også: sorg), tillægsord móðr (mod i hu, egl. træt; vort modig kan derfor ligesom Isl. móðigr betyde både „dristig“

- og „sorgfuld“ (modige tårer). Om mædig s. ved „møde“ (en). N. mot, mod, ik., Sv. mod, ik.
- sæd**, en, mest flt. sæder — Isl. siðr, ha. (skik, sædvane) flt. siðir (sæder i moralsk betydning; sædelig), N. sid, hu., Sv. sed, ha.
- , uden flt. — Isl. sáð, ik. og sæði, ik. (sædekorn, sæd på marken). N. såd, sæde, ik., Sv. säd, såde, ik. (Dansk flt. „sæde“ findes i bibeloversætt. Galat. 3, 16).
- tavl**, en, flt. = ent. — Isl. tafl, ik. (brætspil; jfr. tavlbord). Vor flertalsform viser hen paa intetkøn. N. tavla, hu. (?), Sv. tafla, hu. (?).
- , uden flt., i udtrykket „med top og tavl“ — Isl. tagl, ik. (heste-hale), N. tagl, ik., Sv. tagel, ik. Nogle skrive også i Dansk „tagl“; kønnet er tabt. I Jydske lov findes taughel.
- told**, en, flt. tolde — Isl. þollr, ha. (åretold, pind, egl. grantræ), N. toll, ha., Sv. tulle, ha.
- , uden flt. — Isl. tollr, ha. (afgift, skat af varer), N. toll, ha., Sv. tull, ha.
- urt**, en, flt. urter — Isl. jurt, urt, hu., uden flt. (græs og andre planter), N. urt, hu., Sv. ört, hu.
- , uden flt. — Isl. virtr = yrtr, hu. (ugæret øl), N. vyrtr, vyrtr, vurt, ik., Sv. vört, ha.
- vare**, en, flt. varer — Isl. vara, hu. (handelsvare), N. vara, hu., Sv. vara, hu.
- , uden flt. i betydning „advarsel“ — Isl. vari, ha. (påmindelse; jfr. varsel).
- i betydning „tilsyn“: tage vare på — Isl. vörðr, ha., ejef. varðar (påpasning), også = vari: både hafa vara á sér og hafa vörðu á sér o: tage sig i vare, i agt. Deraf varða, hu., en varde (et mærke af ophobede stene). N. vare, ha., Sv. vara, hu.
- vind**, en, flt. vinde — Isl. vindr, ha. (luftens bevægelse), N. vind, ha., Sv. vind, ha.
- , i udtrykket: lægge vind på, vindskibelighed, N.

vinn, hu. (fid): leggje vinn på, Sv. vinnlægga. I ældre Dansk (14. og 15. århund.) findes: huora mikil win the logthæ aa, han lagde wyn aa, noger anner lagde sek viin uppa at skibe mig løn hoss guth. Skipa, skibe o: ordne, berede, erhverve; deraf den nyere sammensætning vindskibelig o: den som skiber vind = anvender fid (om kunstfid). Ordet vinn findes ikke i oldsproget, heller ikke sammensætningen, men kun vinna både som navneord og udsagnsord (arbejde), hvilket ikke giver den rette mening i forbindelse med skipa. Norsk har både vinn og vinna (et stort arbejde, især markarbejde). Jfr. ved „vinde“.

vold, en flt. volde (jorddige) — Isl. völlr, ha., ejef. vallar (mark, slette, grund), N. voll, ha., Sv. vall, ha.

—, uden flt. — Isl. vald, ik. (magt), hvoraf veldi, vælde (hvorefter egl. skulde skrives våld), N. vald, ik., Sv. våld, ik.

— i: indvold, almindl. flt. indvolde — Isl. innvolr*), N. innvol, ha., gl. Dansk (15. årh.) invole, bibelovers. 1740 indvolle. Den rette danske form skulde vel altså være indvol, flt. indvole.

4. Andre have tabt både kön og flertalsbøjning i den ene betydning, fordi de i denne forekomme kun a) i afledning eller b) i sammensætning.

a) **gråd**, en, uden flt. — Isl. grátr, ha. (udgydelse af tårer), N. grát, ha., Sv. grát, ha., men grådig af Isl. gráðigr, af gráðr, ha. (begærlighed).

hund, en, flt. hunde — Isl. hundr, ha., N. hund, ha., Sv. hund, ha., men stammen hund i hundred(e) — Isl. hundrað (jfr. centum o: kent-um, *ἐκατόν*, og þusund o: þus-hund, s. nedenfor ved „ende“.

*) Ellers almindl. innýfli eller — ifli, — ylfli, hvoraf ældre Dansk (Harpestræng) innulf, Sv. inelfvor. Jfr. Oldengl. innulf.

råd, et, flt. = ent. — Isl. *rád*, ik. (anvisning, beslutning), N. *råd*, hu., Sv. *råd*, hu., men stammen i råden eller rådden — Isl. *rotinn*, af *rot*, ik. (råddenhed, forrådnelse), N. *rot*, ik.

høj (tillægsord) — Isl. *hár* ell. *hárr* — *hæri* ell. *hærri* — *hæstr* (stor af vækst), ældre Dansk *høg* — *høgræ*, formodenlig ved forveksling med *højre* — Isl. *hægri*, af *högr* eller *hægr* (let, bekvem, altså om den bekvæmteste hånd, side osv.). N. *høg*(re), Sv. *høg*(er).

b) Sammensætning, enten 1. i sidste led (afhængig form, hvoraf den oprindelige danske nævneform kan udledes), eller 2. i første led (uden bøjning eller med bøjning), eller 3. i begge led.

1. **kuld**, en (for: kulde), uden flt. — Isl. *kuldi*, ha. (modsat af varme), N. *kulde*, ha., Sv. *köld*, ha. — i omkuld, Jysk *um kold* — Isl. *um koll*, af *kollr*, ha. (top, bart hoved), N. *koll*, ha., Sv. *kull*, ha. Altså er „hovedkuld“ en tautologi, men dog et nordisk ord og derfor bedre end „pludselig“ (plötzlich). Ellers forekommer ordet *kuld* (*kollr*) i: *kullet* \circ : skaldet, og i flere sammensætninger: *kuldkaste*, *kuldsejle* og *følgelig kuldgrave* (ikke af *kule*); også en *kuld-* eller *koldbøtte*, Sv. *kullbytta*, af Isl. *bytta* eller *butta*, hu. (en bøtte), medens i Norsk *kollbytta*, hu. betyder et mælkekar, af N. og Isl. *kolla* (et kullet, hornløst dyr, et hankeløst kar). Af *kollótr* (kullet, skaldet) kommer Fransk og Engelsk *calotte* (*kalot*), Isl. *koll-húfa*. *)

*) Urigtigheden af skrivemåden *kolbøtte* og forklaringen af *byti* (\circ : bytte, ombytning) ses både af sammenligning med Norsk og Svensk (hvor *bytte* hedder *byte*, ik.) og af kønnet, idet *fælleskøn* svarer til Isl., N. og Sv., *hunkøn*. Det hedder rigtigt at støbe en *koldbøtte*, ikke *støde*, dels efter bevægelsens natur, dels efter Isl. *steypa* \circ : kaste,

lund, en, flt. lunde — Isl. lundr, ha. (mindre skov), N. lund, ha., Sv. lund, ha.

— i sammensætninger med — lund — Isl. lund, hu. (måde): mange lund = Isl. marga lund, Sv. annorlunda; sålunde, nogenlunde, ingenlunde; jfr. Isl. à allir lundir (på alle måder). I betydning „sind“ have vi ordet i et lune, der svarer til Isl. lyndi, ik. (sindsbeskaffenhed), Sv. lynne, (i Norsk har det betydning: bekvemmelighed, fordel ved en gård). Af lyndi dannes skaplyndi, = lyndi, hvilken form veksler med lund i N. et skapelun, vort skabelon (skikkelse) — af skap, ik. (sind, udseende, figur), idet bogrebet overføres fra det indre til det ydre, fra sindets beskaffenhed til den form, hvori det afpræger sig.

— i lundstikke (en tværnagle i enden af hjulakslen) — Isl. hlunnr, ha. (en valse eller rund bjælke, hvorved skibe trækkes på land) og stiki, ha. (stav, stok, s. „stik“ ovenfor), N. lunnstik, idet benævnelser er taget fra formen.

sind, et, flt. = ent. — Isl. sinna, hu. (eftertanke, sindelag) og sinni, ik., N. sinn, ik., Sv. sinne, ik. — i sammensætn. med sind (— sinde) — Isl. sinn, ik. (gang, rejse; tidsdel, øjeblik), N. sinn, ik.; nogensinde = nokkuru sinni, dennesinde — af sinni, ik. = sinn, jfr. þat sinni. Som flerfoldighedsord i ejeform: tresindstýve osv.

2. I første led af sammensætningen (uden böjning eller med böjning).

bug, en, flt. buge — Isl. búkr, ha. (krop), N. buk, ha., Sv. buk, ha.

— i bugspryd, et, — Isl. bugr, ha. (bugt, krumning), bugspjótt; eller rettere: bovspryd, af bógr,

styrte, dernæst støbe (o: kaste i formen); jfr. kollsteypa = kollkasta. Afledningen af kobolt har kun hjemme i en fortysket fantasi.

- ha. (bov på et dyr eller et skib) og sproti, ha. (kæp, stok); således Sv. bogspröt, ik., N. bog-sprit, Engelsk bowsprit, Tysk bugspriet.
- edder**, et, uden ft. — Isl. eittr, ik. (gift), N. eittr, ik. Sv. etter, ik.
- i edderfugl (for: æder) — Isl. æðr, hu. (samme botydn.), N. æd, ær, hu.
- fred**, en, uden ft. — Isl. friðr, ha. (det modsatte af strid), N. frid, ha., Sv. fred, ha.
- i slægfred — især i sammensætn. med kone, kvinde, barn. — Isl. frið eller friðr, hu. (brud, nygift kone, af frjá, at fri, elske); ældre Dansk slækæfrith = frille — Isl. friðla, N. frilla, Sv. frilla, idet betydningen af frið forringes ved det foran satte slæk, slæg, Isl. slök, hu. af slakr (slap), Jysk slag, overført paa det moralske; eller af sløgr (slæg, sleg) o: snu, listig, forslagen, Sv. slög; jfr. Isl. slœki, ik. (et drog, en doven person), Jysk en slög.
- glug**, en, ft. glugger (glughul) — Isl. glugg, ha. (vindue), N. gluggje, glugg, ha., Sv. glugg, ha.
- i: glugmåned — af Isl. glugg, ik. (vind).
- kridt**, for: krit eller krid, uden ft. — Isl. kritt, hu. (egl. øen Kreta, ligesom Lat. creta), N. krit, hu., Sv. krita, hu.
- i kridthus — Isl. krot, ik. (udskårne prydelser), N. krot og krit, ik. Det betyder en sirlig udskåren dåse eller lille æske til at gemme klenodier, altså for krit-hus. (Forklaringen af Isl. krydd o: kryderi er fejlagtig).
- lind**, en, ft. linde — Isl. lind, hu. (træarten), N. lind, hu., Sv. lind, hu.
- i lindorm — Isl. linnr, ha. (slange, altså en tautologi). Andre forklare det af ling eller lyng, ik. (lyng), slangens opholdssted; dog har oldsproget også lyngormr.

stær, en, flt. stærer — Isl. starri eller stari, ha. flt. starar (fuglearten), N. stare, ha., Sv. stare hu. Flertallet stærer viser hen på en oprindelig entalsform stære, der også stemmer med alle de andre nordiske sprogs former.

— uden flt. — Isl. star, ik. (øjensygdom).

— i stærgræs — Isl. störr eller stör, hu., ejeform starr- eller star-ar (planten carex), N. star, storr, hu., Sv. starr, ha.

3. I begge led af sammensætningen:

el, en, flt. elle — Isl. elrir, flt. elrar, ha. (elletræ). Omsætning af l og r finder sted i Tysk erle, hu.; daglig tale: eller, hvoraf den danske form elle, flt. eller synes at være (gætningsvis) udledet. Men i elletræ har ordet el den ved sammensætning sædvanlige udvidelse med e som oprindeligt ejeformsmærke for flertal, og fordoblet l, fordi hovedstavelsen er kort.

— i elsdyr — Isl. elgr, ha. (altså egentl. elgsdyr).

feld, en, flt. ubrugeligt — i tilnavnet gråfeld — Isl. feldr, ha. (overkappe, hvoraf gråfeldr, en kappe af gråt tøj), N. feld, ha.

— i feldbereder — Isl. fell, ik. (skind, jfr. Lat. pellis).

kamp, en, flt. kampe — Isl. kapp, ik., flt. köpp (kræfternes anspændelse, iver efter at overgå); deraf: om kap = Isl. i köpp, og at kappes. N. kapp, ik., Sv. kamp, ha.

— i kampesten — Isl. kampr, ha. (udestående kant af en væg, en brink). N. kamp, ha.

5. Enkelte fællesord adskille sig i betydning fra hinanden ved forskellig böjning, dels a) navncord, der danne flertal efter forskellige böjningsmåder, dels b) udsagnsord, snart med stærk, snart med svag böjning.

a) **fold** og folde, en, flt. folder — Isl. faldr, ha. (et læg, ombøjjet rand), N. fold, ha. (?) Sv. fäll, ha.,

men flt. folde (kvægfold) — Isl. fold, flt. foldir, hu. (slette, mark), Sv. fälla, hu. I fordoblende betydning: to fold, tre fold osv. er fold oprindeligt et adjektivisk tillæg, = Isl. — faldr, vort foldig: einfaldr, enfold(ig); margfaldr, mangefold, mangfoldig; tvífaldr, þrífaldr osv. (Tysk — fältig).

tag, et, flt. tage — Isl. Þak, flt. Þök, ik. (hustag), N. tak, ik., Sv. tak, ik.

—, et, flt. = ent. — Isl. tak, flt. tók, ik. (det at tage). N. tak, ik., Sv. tag, ik. Tonen skulde være kort (løbende) i begge ord, da a her oprindeligt er kort, men det første har i Dansk ofte langt (standsende) tonehold: tåg, det sidste kort; i bestemt ental bægge tåget, men i flt. tågene (Þökin) og tågene (tökin).

b) **bede**, bad — Isl. biðja, bað (bede, begære); deraf bæn og bön (bön) og biðla (bejle); formen betla (tigge) er Tysk betteln. N. bidja, Sv. bedja.

—, bedede (give hestene foder på rejsen) — Isl. beita, beitta (lade bide, deraf: græsse kvæg — af bíta, bide). Af beit, hu. (græsning) er Jysk et béd (tidsrummet mellem to fodringer): at gøre et bed o: lade hestene arbejde fra den ene gang der fodres til den anden. (At bede paa rejsen har intet at gøre med at bede o: holde bön). N. beita, Sv. beta.

— forældet og digterisk bede dyrene o: jage — Isl. beiða (beidda), ellers veiða, også = biðja.

lade, lod — Isl. láta, lèt (foranstalte, lade gøre, lade gælde), Dansk også indrømme („det må man lade ham“), lade være („at gøre og lade“), lade som om, lade sig se; — hvoraf læti (lader, manerer), jfr. nedenfor navneordet „lade“. N. lata, Sv. låta.

—, ladede (et skib, et skydevåben) — Isl. hlaða, hlóð (opdyngge, lade et skib); deraf navneordet hlaða (en lade, s. nedenfor) og hlass (for: hlaðs), ik. (et læs) og hlessa (læsse). I Isl. er endnu en

trede form: laða (indbyde), Tysk laden (einladen), N. laða, Sv. ladda. Aldeles tilsvarende til láta — hlaða — laða er Gotisk létan — hlaþan — laþón.

bryde, brød — Isl. brjóta, braut (brække, bryde), hvoraf brot, ik. (brud) og braut eller brot, hu. (vej) og biordsformerne braut, bröt, brut, brot, burt, bort — hvoraf vort: borte, bort (o: af vejen).

— kun i ordsproget „forord bryder ingen trætte“ — Isl. byrja, byrjaða (begynde) og upersonligt: mër byrjar o: mig (jeg) bör. N. byrja, Sv. börja.

træde, trådte, ældre form: tråd — Isl. troða (treð — trað), N. trå, Sv. träda.

—, trædte — Isl. þræða, þrædda (sætte tråden i nålen), N. træda, Sv. tråda.

6. Vi komme nu til de fællesord, som med forskellig betydning ere ens i kön og bøjning, og hvis indre forskellighed altså ikke er udtrykt ved grammatikalske mærker; disse ord ere derfor at henregne til de rent leksikalske enslydende ord. For nogle af disse er der en fælles rod, og den forskellige betydning er da sædvanlig kun en afskygning af samme begreb; de ere altså af logisk natur. Men andre ere fremkomne ved en sammensmæltning af to eller flere ord, som oprindelig ere hinanden uvedkommende med hensyn enten til rod eller begreb eller bægge tillige; og et sådant ord er at ligne ved et navn, man giver forskellige personer uden at se hen til, hvad det betyder, og om det passer eller ikke. Disse enslydende ord ere navneord, udsagnsord, talord.

a. Navneord.

aksel, en, flt. aksler — Isl. öxl, ejef. axlar, hu. (skulder); deraf axla, digterisk aksle (sit skind) o: hænge om skulderen eller løfte noget op derpå!; — forskelligt fra herðr, flt. herðar, herder o: skuldrene og ryggen

- imellem dem. Istedes for begge disse gode danske ord, som nu næsten ikke bruges uden af almuen og i sammensætninger (akselbånd, herdebred), har man optaget det tyske schulter — skulder, Sv. skuldra. Om Sv. axel s. nedenfor, N. aksl, hu.
- aksel**, en, flt. aksler — Isl. öxull og axall, hu. (hjul-tap), Sv. axel, ha. Deraf aksle, ved en metonymi = køre, føre på en vogn. — Som midtliniegennem en kugle siges almindl. akse (axis).
- åre**, en, flt. årer — Isl. ár, flt. árar, hu. (redskab til at ro med), N. år, hu., Sv. år, åra, hu.
— — Isl. æðr, flt. æðrar eller æð, flt. æðar, hu. (blodåre), N. år, åder, hu., Sv. åder, hu. Grundlyden á — å er bevaret i D. åre, N. år, Sv. åder — modsat Tysk ader, Frisisk æder, Oldengelsk æðre.
- blomme**, en, flt. blommer (digterisk) — Isl. blómi, ha. (blomstren, blomst — deraf vort „blommet“), ellers blóm, ik., N. blóm, ha., Sv. blomma (deraf blomkål).
— — Isl. plóma, hu. (frugten), N. ploma, hu., Sv. plommon, ik.
- bælg**, en, flt. bælg — Isl. belgr, flt. belgir, ha. (af-flæet skind, også blæsebælg), N. belg, ha., Sv. bälg, ha.
— eller **bælle**, flt. bæller — Isl. beli, flt. belar, ha. (bug, vom), N. belg, ha., Sv. bälg, ha.
- bør**, en, flt. bore — Isl. barar, flt. barir, hu., som forudsætter ent. bör (bærebør), også flt. börur, som forudsætter ent. bara — hvoraf vort: bære, N. bår, båra, hu., Sv. bår, ha.
—, en, flt. bore — Isl. byrr, ha. (medbør, medvind), N. bør, byr, ha., Sv. börd, ha.
- børste**, en, flt. børster — Isl. bursti eller busti, flt. burstar, hu. (redskab til at børste med), N. boste, ha., Sv. borste, ha.
— — Isl. burst eller bust, flt. bustir, hu. (børste

eller børst på dyr), N. bust, hu., Sv. borst, ik. Deraf tillægsordet byrstr o: børstet, eller bystr, bistr, hvoraf vort „bister“.

- fjer**, en, flt. fjere (for: fjeder, fjedre eller fjæder, fjædre) — Isl. fjöðr, flt. fjaðrar, hu. (en enkelt fjeder, penna), N. fjör (f. fjödr), hu., Sv. fjäder, ha. — flt. fjer, uden ent. — Isl. fiðr, flt. uden ent., ik. (fjerbedækning, dun, pluma). — flt. fjere (for fjedder, fjedderer eller fjædder) — Isl. fjöturr, flt. fjötrar, ha. (bånd, lænke, nu om fjeren eller fjedderen o: den bevægende kraft i et ur osv.), N. fjetra, hu., Sv. fjetter, ha.

Medens nogle (Rask) udlede bægge disse ord af *περόν*, altså ved omsætning af t og e, overgang af e til i, afledede andre dem af Lat. penna, med overgang af p til f (som i pellis-feldr), e til i (ventus-vindr) og tilsat r, altså: penn-finnr, og idet nn foran r bliver ð: fiðr (muðr f. munnr, maðr f. mannr, suðr f. sunnr, Sv. söder, syd), udvidet fjaðr, hvorved der heri haves et tegn på, at Græsk og Latin ikke er stamsprog, men sidesprog til Oldnordisk.

flugt, en, uden flt. — Isl. flótti (tt for gt), ha. (flygten), N. flugt, hu., Sv. flykt, ha.

- — Isl. flug (flog) ik. (flyven): findes i vort fluks (flugs eller flux), N. flugt, ik., Sv. flygt, ha. — Begge Isl. ord komme af fljúga — flaug eller fló(g), flt. flugum.

hage, en, flt. hager — Isl. haka, hu. (nederdelen af ansigtet), N. haka, hoka, hu., Sv. haka, hu.

- — Isl. haki, ha. (krog), N. haka, hakje, ha., Sv. hake, ha.

held, et, uden flt. — Isl. heill, hu. (lykke), jfr. Tysk das heil, N. heil o: hil! (hu.?), Sv. hell. Af tillægsordet heill (hel sund og frisk) kommer „helsen“ og „helbred“ (jfr. T. heil, Nordfrisisk hil, Oldengl. hál, Gr. ὄλος) samt udråbsordet hill!, hvoraf atter „hilse“, „hilsen“.

held, et, uden flt., i udtrykket: på held — Isl. hallr, ha. (skråning), tillægsord hallr (skrå); om halla (helde) s. nedenfor. Ordet skriver også hæld. N. häll, ik., Sv. häll, ha.

kerne, en, flt. kerner — Isl. kjarni, ha. (frugtkerne), N. kjenne (f. kjerne), ha., Sv. kärna, hu.; smlg. Nordfris. og Tysk kern (også Frisisk kjârl f. kjârn).

— — Isl. kirna, hu. (bøtte, smørkærne), N. kinna (f. kirna) hu., Sv. kärna, hu. (Nordfris. sjârn f. kjârn). I Dansk skrives bægge ord også kærne, skönt de oprindelige stammeselvlyde a og i ere korte.

krage, en, flt. krager — Isl. kráka, hu. (fuglen krage, men krákr o: en ravn), N. kráka, hu., Sv. kråka, hu.

— — Kong Rolv's tilnavn, af — Isl. kraki, ha. (en smal stang); N. krakje, ha. er „en lille spærlemmet karl, som ikke har nogen styrke eller ikke tåler tungt arbejde“. Frisisk tillægsord krakk o: lille, uanselig, som ikke har den fulde vækst. (Outzen henpeger på, at „kraki cinn litill“ om Rolv som dræng (Sn. Edd., Dæmis. 63) kunde svare til Frisisk „en lejt krakk“, en lille uanselig person.

kølle, en, flt. køller — Isl. kylfa, hu. (redskab til at slå med).

— — Isl. kylna, hu. (hus, hvori byg tørres og göres til malt), N. kylna, ha., Sv. kölna, hu.

lade, en, flt. lader — Isl. hlaða, hu. (korn- eller hølade), at hlaða o: læsse, N. læde, hu., Sv. lada, hu. I betydning „skrin, kasse“ (boglade, farvelade) er det Tysk „lade“.

— mest i flt. lader — Isl. lát, flt. lát, ik. og læti, ik., kun i flt. (manerer, lader), af láta o: vise sig, te sig på en vis måde. N. læte, ik., Sv. lát, läte, ik.

læst, en, flt. læster — Isl. lest, hu. af laða f. hlaða (last, ladning, og læst o: mål af 12 tønder, 12 skip-

pund i vægt; — også (af lesa o: læse): et afsnit af gudelig læsning, „lektien“, N. lest, ha., Sv. läst, ha.

læst, en, ft. læster (form til sko) — Isl. leistr, ha. (skosål), N. lest, ha., Sv. läst, ha. (Dansk skrives altså rettere „lest“).

løn, en, uden ft. — Isl. laun, ik., kun i ft. (betaling; at launa), N. løyne, ik., Sv. lön, hu.

— — („i lön“, löndom) — Isl. laun, hu., uden ft. (skjul; at leyna, tillægsord: leynligr og leynligr), N. lön, hu., Sv. lönn, hu.

— (i „löntræ“) — Isl. hlunr eller hlynr, ha. (plantantræ), Sv. lönn, hu.

pande, en, ft. pander — Isl. enni, ik. (forhovedet), N. enni, hu. og panna, hu., Sv. panna, hu. (og enni, ik.). Ordet enni er nu ganske tabt i Dansk, fortrængt af det Plattyske pann, Nordfrisisk pónn, hvilke ord også have den følgende betydning. Hertil kom, at ordet endi (ende) efter vor udtale („enne“) let kunde forveksles dermed.

— — Isl. panna, hu. (stegepande), N. panna, hu., Sv. panna, hu.

pil, en, ft. pile — Isl. pila, hu. (skydevåbnet), N. pil, ha. og hu., Sv. pil, ha. Smlgn. Plattysk píl, T. pfeil.

— — Isl. pill, ha. (piletræ), N. pil, ha., Sv. pil, hu. Jfr. Frisisk píl.

reb, et, ft. = ent. — Isl. reip, ik. (tov), N. reip, ik., Sv. rep, ik.

— — Isl. rif, ik. (rebning i sejlene), findes også i vort „rib-ben“ og „rev“, N. riv, ik. (?), Sv. ref, ik.

roe, en, ft. roer — Isl. rófa, hu. (hvidroe), N. rova, hu., Sv. rofva, hu.

— — Isl. hrúðr, ik. (skorpe på sår), N. rur, ha., Sv. rufva, hu.

sene, en, ft. sener — Isl. sin, hu. (spændesene), N. sin, hu., Sv. sena, hu.

- sene**, en, flt. mest hos almuen (Jysk sinner, (nt. sin), ellers i sammensætning: senegræs (kvæggræs) — Isl. sina, hu. (tørt, saftløst græs).
- skær**, et, flt. = ent. — Isl. sker, ik. (klippe i vandet) af skera (skære), N. sker, Sv. skär, ik.
— — Isl. skæra, hu. (dagskær, frembrydende dagslys) af skærr eller skírr (klar, ren, skær).
- sold**, et, flt. = ent. — Isl. sáld, ik. (sigterødskab), deraf sálda og sælda (sælde), der viser hen på sáld. N. sáld, ik., Sv. sáll, ik.
— — Isl. sollr, ha. og svall, ik. (svir, egenlig: brækket brød, udblødt i mælk; den larmende mængde. svall betyder oprindl. øden, forøden), N. svall, ik. (?), Sv. soll, ha. (svall, ik.).
- sti**, en, flt. stier — Isl. sti, ik. og stia, hu. (aflukke, stald: fårestí, svinestí), N. sti (kvægsti), ik., Sv. stia, hu.
— — Isl. stigr, ha. (gangsti, vej) — af stiga, (stige, træde på), N. stig, ha., Sv. stig, ha.
- svale**, en, flt. svaler — Isl. svala, hu., flt. svölur, (fuglen), N. svala, svola, hu., Sv. svala, hu.
— svalir, flt. uden ent., hu. (udbygning eller gang uden om et hus, galleri — forudsætter ent. svöl), N. sval, svol, hu., Sv. svale (o: kælderhals), ha.
— uden flt. — Isl. svali, uden flt., ha. (køling, kølighed) — tillægsordet svalr (sval), udsagnsordet at svala (svale).*)
- toft**, en, flt. tofter — Isl. topt (for: tópt, nu tótt), hu. (tomt, afstukken grund uden bygninger, af tómr, tom), N. toft, tuft, hu., Sv. tomt, ha. (?).
— f. tofte — Isl. þopta, hu. (rorbænk), N. tofta, hu. 7. b. Udsagnsord.
- bløde** — blødte — Isl. bleyta — bleytta (gøre våd,

*) I sagnet om de tre fugle, der fløj omkring Kristus på korset, er navnet „svale“ betragtet som afledet af „sval“ eller „at svale“; den sagde nemlig „sval ham“!

- lægge i blød) af blautr 1) blød, 2) våd. N. bløyta, Sv. blöta.
- Isl. blœða — blœdda (tabe blod, både personligt, som: såret bløder, og upersonl.: det bløder af såret), N. bløde, Sv. blöda.
- flette** — flettede — Isl. flétta — fléttaða (sno sammen i hinanden), N. fletta, Sv. fläta.
- (i hudflette) — Isl. fletta — fletta (flå, — flá — fló), hvoraf huðfletta (flå huden af), N. fletta, Sv. fläta.
- glo**, gloede — Isl. glugga, gluggaða (se stift på), stirre på, hvoraf vort „gloende“, se det følgende ord. N. gluggje (?).
- Isl. glóa, glóaða og glóða (skinne, funkle). I denne betydning bruges det hos os kun af almuen, undtagen tillægsformen „gloende“ (— glóandi) beslægtet med glœðandi (glødende), f. eks. en gloende ovn. N. glos, Sv. glo.
- gælde** — gjaldt (for: gald eller galt) og gældte — Isl. gilda, gilda (være værd eller gyldig — gildir—, være af samme værdi som noget andet; også: gengælde), deraf gildi, ik. (betaling og et gilde), N. gjelda, Sv. gälla.
- gældte (indvirkende) — Isl. gjalda, galt (betale; også: undgælde; jfr. ordsproget: „hors må gælde, at køresvend er vred“), N. gjalda (sjældent), Sv. galda.
- helde**, heldte eller oftere heldede — Isl. halla, hallaða, bringe i en heldende stilling, bøje; også, som i Dansk, uindvirkende: „dagen helder“ (degi hallar), lideformet hallask o: være bøjet til en af siderne, stå på held, lude; jfr. ovenfor „held“), N. halla, Sv. hålla.
- , heldte — Isl. hella, helta (gyde, udgyde), Sv. hålla.
- lede**, ledte, undertiden: ledede — Isl. leiða, leidda (føre — af leið, vej. At „vejlede“ er altså en tauto-

logi). Deraf „ledebånd“. Det samme ord har også betydningen: gøre led eller ked af. lidef. leiðask, blive ked af; tillægsord: leiðr, led, forhad; og deraf kan vort „at ledes ved“ simplest forklares, mindre let af letjask o: blive træt af — (látr o: lad, doven). N. leide og leidest, Sv. leda og ledas.

lede, ledte — Isl. leita, leitada (søge efter), N. leita, Sv. leta.

lide, led — Isl. liða, leið (forløbe, gå hen, om tiden), tillægsform liðinn, hvoraf vort „forleden“. Det betyder også „tåle, fordrage“, pass. tilføjes lidelse — jfr. vort „jeg kan lide at“. N. lida, Sv. lida.

— (o: stole på), fortiden sjælden — Isl. enten hlíta (betro en noget), hlít, hu. (lid. egl. hvad der er tilstrækkeligt), eller líta, leit (se på, tage hensyn til), N. lita har både den Isl. og Danske betydning, Sv. lita er mest: stole på, men også: se hen til (alles ögon lita till dig o: vogte på dig).

— (o: ynde), formodenlig — lika, líkaði (behage), upersonligt: synes godt om (mér líkar til hans), tillægsord líkr (lig, lignende — også: antagelig, tilrådelig). N. lika, Sv. lika.

lyde, lød — Isl. hljóða, hljóðaða (give lyd), betyder også: have et vist indhold: „brevet lyder“, deraf forlyde, lade sig forlyde med. N. ljoda, Sv. lyda (og låta).

— — Isl. hlýða, hlydda, hvoraf gammel Dansk fortid „lydde“ (adlyde, egl. lytte til, høre på i tavshed, jfr. Jysk: lyde (ly') ind til en o: forhøre sig hos en (ligesom „høre ind til en“ ved en prægnant konstruktion for: gå ind til ham og høre hvad han har at sige). N. lyde, Sv. lyda. — Til begge ordene hører tillægsordet hljóðr (tavs) og navneordet hljóð (hlýð, da jó — ý), ik. lyd o: tone, som høres, og: tavshed, hvori den høres, deraf;

- „at slå til lyd. Også digterisk: sang, Tysk lied.
- male**, maledede — Isl. mala, mól (male på en mølle), N. mala, Sv. mala.
- — Isl. mála (male med farve), N. måla, Sv. måla.
- rage**, ragede — Isl. raka, rakaða (bringe fra et sted til et andet med en ragende bevægelse, rage sammen — også: barbere). N. raka, Sv. raka.
- (frem) — Isl. hróka (topmåle, afhraukr, hrókr, ha. topmål), noget der rager i vejret, en fremragende person, — også foragteligt: en lang opløben person, rækkel. Med den Danske form smlgn. Tysk (hervor) ragen. N. roka (?), Sv. råga (?).
- regne**, regnede — Isl. reikna, reiknaða (beregne), jfr. Tysk rechnen, Plattysk ræken. N. rekna, Sv. räkna.
- — Isl. rigna eller regna, upersonligt þat rignir (det regner), regn, ik. (regn). Tysk regnen, der regen. N. regna, Sv. regna.
- ringe**, ringede — Isl. hringa, hringaða (sætte ring i — hringr). Af formen kringr = hringr er dannet „omkring“ o: kring um (hring um), som: í kring um (i kreds om) og kringla (kringle, egl. kreds, rounding). N. ringa, Sv. ringa.
- — Isl. hringja, hringda (ringe med en klokke, jfr. hringla, ringle med; også = kringja (omringe)). N. ringja, Sv. ringa.
- rive**, rev — Isl. hrifa, hreif (rive til sig; også: guide med noget for at klø, kradse) og = rifa, reif (sønderrive); deraf hrifa (en rive).
- (op i) — hreifa, hrcifða, eller reifa (røre, bevæge, røre op i, omtale, bringe på bane).
- stryge**, strøg — Isl. strjúka, strauk (glatte, hvæsse, f. eks. en le, — uindvirkende: fare med hånden hen over, stryge afsted, løbe bort). N. strjúka. Sv. stryka.
- i: „hudstryge“ — Isl. húðstrykja - afstrykja,

- strykta (børste, overstryge, også: stryge o: give stryg, prygl), N. stryka (?), Sv. stryka.
- sømme**, sömmede — Isl. sauma, saumaða (sy; saumr, ha., en söm, syning, Tysk saum, deraf saümen — og versäuinen, vort: forsømme, undlade), N. sauma, Sv. sömma.
- — Isl. seyma, seymaða (o: sætte et söm i, ligel. af saumr, ha. o: söm, nagle), N. søyma.
- — (især tilbagevirkende „sømme sig“) — Isl. sóma, sómda (passe sig, være passende), også sama, samda — af samr (samme; værdig til); af sómi, ha. (hæder) kommer sømiligr hæderlig, sömmelig. N. søma.
- trætte**, trættede — Isl. þreyta, þreytta (gøre trætt, þreytttr, der egl. er tillægsformen „trættet“, N. trøytt, Sv. trøtt); navneordet þraut, hu. (møje, vanskeligt arbejde). — Af det stærke udsagnsord þrjóta (þrýt — þraut — þrotit) o: høre op, mangle (om kræfterne), være trætt, udmattes, N. trjota, Sv. tryta (mangle), kommer: fortryde, N. fortrjota, Sv. förtryta), hvilket altså oprindelig betyder „være mædig“, ked af, have ulyst eller mishag, — deraf: fortrydelig; jfr. Tysk verdriessen, verdrossen, verdruss, — og det modsatte: ufortrøden (utrættelig), kun i sammensætningsmåden svarende til Tysk unverdrossen. (Rigtigere vilde det være at skrive trette f. trötte, Sv. trötta). N. form er trøyta.
- — (mest gensidig virkende: trættes) — Isl. þræta, þrætta (kives); navneordet þræta, hu. (en trætte) — af þrár (stiv, egensindig, tvær); þrá, ik. (stiv-sind) eller hu. (længsel), ældre Dansk thrå; udsagnsordet þrá (længes) findes i vort attrå. Af stamformen þræt er: fortræd (ærgrelse) og fortrædelig, der ikke kommer af at „træde“, Isl. troða, Fris. trede, Plattysk treden, således som

Sv. för (före —) tråde = Tysk vertreten (træde istedenfor), men smlgn. Sv. förtret og förtreta, Fris. trite, Plattysk tréten (drille, tirre). Herhen hører altså træds (ikke: træsk), Fris. tritsk, Platt. trets (genstridig), og træring (for: træding) o: en listig, forslagen person, idet *r* sættes for *d* ligesom: ørk f. ødk, af øde. Til rodordet þrá svarer da den danske afledsform — træ, til stammeformen þræt svarer træ — og træd —. N. trætta, Sv. tråta.

tække, tækkede — Isl. þekja, þakta (lægge tag — þak, jfr. „tag“), N. tekkja, Sv. täcka.

— (kun lideformet: tækkes, hvoraf tækkelig) — Isl. þekkjask, þekktask (behage, finde bifald), þekkiligr (tækkelig o: behagelig af udseende, smuk, af karakter hæderlig); — þök, ejeform þakkar, hu. (tak; þakka — takke), oprindelig behag, velbehag og påskønnelse, ros, hæder; þakklaus, uhæderlig. Jfr. bægge Danske tillægsord i ordspøget: „takkeløs (takløs) mand gör aldrig tækkelig gerning“. N. tekkjast, Sv. täckas.

vare, varede (o: advare) — Isl. vara, varaða (påminde); deraf varsle, s. navneordet „vare“, = Isl. vari. N. vara, Sv. vara.

— — (i bevare) — Isl. varða, varðaða (tage vare på, vogte), navneordet „vare“ = Isl. vörðr. I „vedvare“ er vare = Sv. vara, varade, jfr. Tysk wahren. N. vara, Sv. varda.

vide, vidste — Isl. vita, vissa (kende, være vidende om), N. vita, Sv. veta.

— (næppe brugeligt udenfor talemåden „vide en tak“) — Isl. veita, veitta (yde, give), N. veita.

vinde, vandt (for: vand eller vant) — Isl. vinda, vatt (for: vant eller vand) o: sno, vride, navneord vinda, hu. (en vinde), tillægsord vindr (vind, skæv). N. vinda, Sv. vinda. Deraf vinding, N. vind-

ing, Isl. vindingr (handlingen af sno) og Isl. vinding (krumhed, krumning).

- Isl. vinna, vann (anstrænge kræfterne; i alle hovedbetydninger ligesom i Dansk: udføre, arbejde, fuldføre, opnå (f. eks. en sejr, og derfor:) sejr, gennemføre med held; nå hen til, vedvare). N. vinna, Sv. vinna. Deraf vinding, Isl. vinningr (udførelse, opnåelse, jfr. „sejrvinding“, fordel). Smlgn. „vind“, N. vinn.

Et tredje udsagnsord vinde o: at gøre vind, har intet tilsvarende i Isl.

vokse, voksede ell. vokste — Isl. vaxa, óx eller vóx, (tiltage i størrelse), vöxtr, ejef. vaxtar, ha. (vækst). Omlyden viser hen på grundlyden å (våkse); af den stærke tillægsform vaxinn kommer vort tillægsord voksen (— å —). N. vaksa, veksa, Sv. växa.

- , voksede — Isl. vexa, vexta (overtrække med voks, vax; også: bringe til at vokse). N. vaksa, Sv. vaxa.
8. Talord.

tyve (20) — Isl. tjogo (20), ældre Dansk tjuge, hvoraf tresindstyve (3 × 20) og firsindstyve (4 × 20), Isl. sextiu, áttatíu. Om „sinds“ s. ovenfor ordet „sind“. N. tjuge, Sv. tjugo.

- = ti (i: fyrretyve) — Isl. tigr, tygr (ou tier, et antal af ti), også tegr (hvoraf kommer et deger o: ti stykker skind) og tugr, flt. tygir, tigr, i sammensætning — tygi, — tigi; fjörutigi o: 4 × 10. I Dansk veksle formerne — tyve, gl. — tive, — tjuge: fyrretyve (ikke: fyrgetyve) eller — tive, gl. (13. og 14. århundr.), fyrætjuge eller — tjuh, og i tredive (3 × 10), hvor den ældre form er tjuge: thrætjuge eller thretjug. Af formen tugr, genstandsform flt. tugu er dannet tuttugu (20) o: tugu — tugu (10 + 10 = 20). N. tjug, Sv. tjog.

Tillæg. For ligesom at bøde noget på det ordtab der opstod, idet de oprindelige adskilte former faldt sammen, har vort modersmål igen ifølge de naturlige overgange opløst adskillig ord fra oldsproget i flere, sædvanlig to former, oftest hver med sin betydning. For så vidt kunne de Islandske ord betragtes som „enslydende“, men sædvanlig i omvendt forhold til de forhen omtalte, da de ikke ere opståede af, men tvertimod ere grundlag for de nyere ordformer. Nogle ere ligefrem at føre tilbage til oldsproget, andre ere fremkomne ved germanisk indflydelse, hvilket tilligemed forholdet i betydningen vil ses i det følgende.

Af første art og med ren leksikalsk forskel i betydningen ere følgende navneord:

áss, ha. - ás, fællesk., **As**, fk., **es**, ik. — **barð**, ik. - bart ell. bard, fk. (skæg) og barde, fk. (egl. kant, jfr. borð nedenfor). — **bekkr**, ha. - bæk, fk. og bæ, fk. — **rist**, ha. - rist, fk. og vrist, fk. — **rá**, hu. - rá, fk. (rådyr og skibsrå) og vrá, fk. — **rif**, ik. - rib, fk. (rib-ben) og rev, ik. — Udsagnsord: **mæla** - mæle og mále (begge af mál o: mál og mæle = mæli; formæle er ikke af formæla (tale til bedste for en) - også **fýrirmæla** (forbände), men af Tysk vermählen). — **riða** - ride og vride. — **rykkja** - rykke og rynke. Flere af disse Isl. ord kunne dog selv have deres grund i en sammensmæltning af ældre former.

I de fleste er forskellen kun logisk. Navneord. **bakki**, ha. - bakke, fk. og banke, fk. — **bók**, hu. - bog, fk. og bæg, fk. — **blik**, ik. - blik, ik. (øjeblik) og blink, ik. — **blómstr** ik. - blomster, ik. og blomst, fk. — **brestr**, ha. - brist, fk. og brøst, fk. — **drátt**, ha. - draigt, fk. og dræt, ik. — **fjandi**, ha. - fande(n) og fjænde (fjende, ikke: fiende) fk., egl. handl. til-lægsform: fjáandi, af fjá o: hade. — **fang**, ik. - fang (håndfang) ik. og favn, fk. (s. ovenfor) — **hel** (død), hu. - helvede og ihjæl. — **höfuð**, ik. - hoved (også hovedsmand) og hoved, ik. (höfuð f. hafuð = caput, jfr. djöfull f. djafull = διάβολος). — **kápa**, hu. - kåbe, fk. og kappe, fk. — **klembr**, ha. - klemme, fk. og klamme, fk. — **lag**, ik. - lag, ik. og lav (o: forening), ik.; af flt. lög: lov, fk. og lav (i: lavalder), endelig lög i: orlog (örlög, egl. skæbne, ved sammensætn. med forholdsordet ör i förstærket betydning). — **mið**, ik.

(mellemliggende sted, midte) - mid - (middag, midnat), også midje (= miðja), og i betydningen „mærke“: med (øjemed), hvoraf: at mede (miða o: sigte). — **rolla**, hu. - rolle, flk. (skrives også: rolde) og rulle, flk. (den oprindl. betydning), — **skil**, ik. - skil, ik. (deraf: skille, adskillig) og skel, flk., ret og skel, forskel, skelne). — **spira**, hu. - spir, ik. og spær, ik., jfr. sparri, ha., stok, pind, sparre. — **spönn** (spann-) hu. - spand, ik. og spænd, ik. — **staðr**, ha. - stad, flk. og stæd (alm. sted, den oprindl. betydning) ik. — **stryk**, ik. - strøg, ik., stryg (flt.) og streg, flk. (T. der streich). — **tog**, ik. - tog, ik. og tov, ik. (skrives også toug). — **topt**, hu. - toft, flk. og tomt, flk. — **Þurs** ell. Þuss, ha. - tøsse, flk. og tusse, flk.

Ved bortfald eller tilsætning af - e: **böt**, flt. bøtr, hu. - bød, uden flt., flk. og bøde, flk. — **harmr**, ha. - harm, flk. (sorg, den oprindl. betydning) og harme, flk. — **hrak** (?), ik. - rak, ik. og vræg (vræg-gods), ik. — **kvinna**, hu. - kvinde, flk. og kvind (foragteligt), flk. — **penningr**, ha. - penning, flk. og penge (f. penninge), flk., mest i flt. — **skaut**, ik. - skød, ik. og skøde, ik. (på et sejl). — **skeið**, hu. - ske, flk. og af flt. skeiðir: skede, flk. — **skript**, hu. - skrift, flk. og skrifte, ik.

Enkelte, som i oldsproget have to former i samme betydning, have i Dansk beholdt begge former, men adskilt betydningerne, så at hver form er at betragte som et eget ord: **efni** og **emni**, ik., begge materielt stof, - evne, flk. (magt) og emne, ik. (stof, mest i overført betydning = thema). — **barar** og **börur**, hu., flt. af ubrugl. bar (bæreredskab) - bære, flk. og bør, flk.

Undertiden ere de forskellige forholdsformer blevet grundlag for ny ord: **vegr**, ha. - vej, flk. og af ejef. flt. bestemt: vegna (f. veganna) - vegne. — **vættir**, ha. (væsen) - vætte, flk. og af ejef. flt. vætta - bitte, flk. (kun i øernes sprogarter også navneord, i skriftsproget og Jysk et tillægsord).

Uden forskel i betydningen: **tólg**, hu. - talg og tælle, flk. — **austr**, ha. - øster (øst) og ost (i Ostindien, nord-ost osv.); eller således at den ældre form bruges digterisk: **konungr**, ha. - konning og konge, flk.; eller kun i en vis forbindelse: **glapp**, ik. - glap (kun i: glapsti, ellers) glip (gå glip af). Isl. gleppa er vort glippe. — **móti**, ik. - mode, ik. (kun i lande-

mode), ellers møde, ik.; eller endelig det samme ord bruges i forskelligt kön efter begrebets fornødenhed: **borð**, ik. - et bord (oprindl. planke, jfr. skibsbord, rispebord) og en bord (alm. udtalt og skrevet bort) ø: en rand, kant. — **bú**, ik. - et bo (deraf: indbo) og en bo (bolig). — **saumr**, ha. - en søm og et søm, jfr. ovenfor „at sømme“. — **skjöldr**, ha. - en skjold (plet) og et skjold (forsvarsvåben, i gl. Dansk en skjold). **Þing**, ik. - et ting (skrives ofte thing) og en ting, idet dog forbindelsen al-ting ø: öll þing (= alle ting) også her viser hen på intetkön som det oprindelige.

Tillægsord. **argr** (ond, oprindl. fej) - arg og arrig. — **bljúgr** - bly og blu (i ublu; blues, blusel). — **drjúgr** - drøj og - dru (i sanddru, ædru - af æ ø: altid). — **grimr** - grim og grum, beslægtet med gramr - gram (vred). — **heill** - hel og hil! (i udråb brugt som navneord). — **kvikr** (levende) - kvik (livlig) og som navneord kvæg ø: kvikfè, levende fæ; begge former i flæng i: kvik- og kvæg-sølv, - sand, - græs; at kvæge; og af formen kykr kommer kyl-ling (for kykling), jfr. Jysk kok (hane)*. — **skarpr** - skarp og skrap. — **líkr** - lig og lige. — **hart**, ik. af harðr - hårdt og hart (i hartad, harthugger). — **svart** - svart og sort, Nordfris. súrt.

Stedord. **báðir**, ejef. beggja - både (i det ældre sprog = bægge) og bægge. — **sik** (sig) - sig, og af hensynsf. sèr - sær, som tillægsord og især ø: i sig selv, for sig selv, særskilt, særegen.

Talord. **einn** - en (talord) og en (kendeord) og ene (tillægsord: alene). — **tvo** - to og tu (itu) og tvi (i tvile, alm. skrevet tvivle, Plattysk twiwehn).

Udsagnsord. **byrja** - bør og bryder ø: fremfører, begynder, volder (i ordsproget: forord bryder ingen trætte). — **fanga** - fange og fænge. — **geta** - gat, gatu - gætte og gide (ø: kunne). — **gnúa** - gnie og gnide. — **pressa** - presse og perse. — **rugga** - rokke og rygge (i: uryggelig). — **skeyta** - skøde og skøtte (sig selv). — **súpa** - søbe og suppe. — **unna** - unde og ynde. — **gnaga** = naga - gnave og nage. — **mega**, má - mátti - må, måtte og (for)måede; af stammen má for mag

*) J. Kok, det Danske folkesprog i Sønderjylland, udleder kyl-ling af kvaka (kvidre, synge), men det er imod naturen.

mâ (formâ); af det ubrugl. mûga, ældre Dansk mughæ, Oldsaxisk mûgan, Plattysk mugde (fort. af mögen) - dannes - mue (formue); stammen mug findes i Isl. mûgi (mængde), hvoraf almûgi, vort almue, mængde, det menige folk. — **renna** = rinna - rende og rinde. — **nema** (tage) - næmme (også i: fornæmme, næm) og af fortiden nam - namme (annamme). — **sprengja** - sprænge og af fort. sprakk sprække. — **dingla** - dingle og dangle. — **rista** - ridse og riste (runer). — **svelta**, fort. flt. sultu, tillægsform sultinn - sulte og svelte (i ordsproget: end svelter siddende krage). — **kjôsa** (vælge) - kejse og af fort. kjôri, kôru - kâre.

Forholdsord. **â** - â (âsyn, âsted, og som på o: op â o: upp á) og a (amindelse, Isl. áminning, påmindelse). — **fyrir** (fyri) - for og fore (foregå o: gå foran). — **or** (ud af) - or (orlov) og år (årsag, Isl. orsök, Sv. orsak, N. orsak). — **af** - af og som biord a'e (er a'e - om et fraskilt stykke, i Jyske lov: avæ eller auæ.

Biord. **ekki** f. etki - eitki - eittki - eintki - eintgi, af eint (eitt) og gi (ikke), altså: „ikke et“ - ikke og intet (af inte f. ingte, intge, ældre Dansk ænktæ f. æntkæ (Isl. eintki), i 14. årh. enktet. — **já** - ja og jo. — **nær** (af ná i náúi, at ná o: nå) - nær og når, der i almuesproget falder sammen. — **síðla**, af ubrugl. stamme síð i síðan og síðir (um síðir o: omsider, til síðarr), vort: senere f. sednere af: siden, Sv. sednare af sedan - silde og sildig (af den oprindl. form síðliga).

Udråbsord. **æ!** - au og ej.

Erterretninger

om

Aarhus Kathedralskole

i Skoleaaret 1869—70

ved

Skolens Rektor.

I.

Skolen i Almindelighed. Lærerne. Fag- og Timefordelingen.

Uagtet der siden Udgivelsen af forrige Aars Indbydelseskraft ikke har funden nogen Afgang eller Tilgang Sted i Lærerstanden, er der dog indtraadt forskjellige Forandringer i Henseende til Lærernes Virksomhed. Først vendte Adjunkt Munch, som i over 1½ Aar havde været fritaget for sin Undervisning, ved dette Skoleaars Begyndelse tilbage og overtog omtrent sine tidligere Fag og Timer, medens den af ham stillede Vikarius, Cand. philol. Lohse, forhen Adjunkt i Slesvig, der var blevet konstitueret som Lærer her fra 23. August f. A. at regne, ikke længere kom til at besørge Adjunkt Munchs Fag, men væsenlig overtog den ved Overlærer Artzens Død ledig blevne Sprogundervisning. — Dernæst opnaaede Overlærer Erslev to Aars Orlov (for dette og næste Skoleaar) for ganske at kunne ofre sig til literære Arbejder, imod at det paalagdes ham at stille og lönne en Vikarius. Som saadan blev Cand. mag. J. Hoffmeyer antaget, og denne har i hele indeværende Skoleaar besørget alle Ovl. Erslevs Timer i Naturhistorie og Geografi. Endvidere blev det tilladt Adjunkt Kleisdorff efter Ansøgning, at han maatte forlade sit Embede fra Slutningen af 1869 indtil August d. A. for at foretage en Udenlandsrejse og navnlig opholde sig længere Tid i Italien, imod at han selv bestred sin Undervisnings Besørgelse ved andre paa en af Ministeriet og Skolen godkjendt Maade.

Da det ikke lod sig gjøre at skaffe en Vikarius for et halvt Aars Tid, som foruden Græsk og Latin kunde overtage hele Undervisningen i Engelsk, blev det efter Rektors Indstilling bifaldet, at Adjunkt Kleisdorffs Fag fordeltes saaledes, at Rektor overtog Engelsk i øverste studerende og øverste Realklasse (8 Timer om Ugen), Adjunkt Neergaard Engelsk i 4de og 3die Realklasse (8 Timer), konst. Lærer Lohse Græsk i 6te Klasse (5 Timer) og Fuldmægtig, Cand. jur. J. G. Lund Latin i 3die Klasse (9 Timer), hvilken Fordeling har fundet Sted fra Nyaar indtil Dato. Endelig har Sygdomsforfald, der oftere, om end ikke i længere Tid, ere indtrufne for flere Lærere, i ét Tilfælde nødvendiggjort Benyttelse af fremmed Hjælp. Adjunkt Høegh-Guldberg, som i længere Tid havde lidt af en indre Svaghed, maatte nemlig i Begyndelsen af December f. A. opgive at besørge sine Timer, og da det noget efter Nyaar viste sig, at han ikke snart kunde overtage dem igjen, udvirkede Rektor ved Indstilling til Ministeriet, at midlertidig Hjælp maatte søges udenfor Skolens Lærerspersonale. Derefter blev i Februar og Marts omtrent $\frac{2}{3}$ af Adj. Guldbergs Timer mod almindelig Timebetaling overtaget af Hr. Maler og Musiklærer Bang (8 Timer om Ugen i Tegning) og Hr. Lærer Madsen ved Borgerskolen (8 Timer i Skrivning); i April formindskedes dette Antal noget, da Adj. Guldberg begyndte selv at overtage nogle af sine Timer, og fra 1ste Mai har han, skjönt endnu ikke ganske helbredet, forsøgt at besørge dem alle.

Uagtet der saaledes ingen egenlig Afgang har fundet Sted i Lærerstanden, har Skolen dog benyttet de ovennævnte ny Lærere paa Grund af overordenlige Omstændigheder.

Under 28 Juli f. A. blev Skolens Rektor aller-naadigst udnævnt til Professor med Rang efter Rangforordningens V, 8.

Med Hensyn til Fagfordelingen, hvori det Princip er søgt indført, at Fagene ikke splittes ad eller fordeles mellem flere Lærere, naar det kan undgaas, samt at i visse Fag, navnlig de gamle Sprog, Læreren følger op med den Klasse, han tidligere har undervist, er der foregaaet nogle dertil sigtende Forandringer, som dog kun mangelfuldt have kunnet gennemføres paa Grund af de stedfundne Uregelmæssigheder, navnlig Adj. Kleisdorffs Bortrejse.

Den af Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet bifaldte Fag- og Timefordeling, som fulgtes indtil Nyaar, har været følgende. De efter Nyaar indtraadte Forandringer ere ligeledes tilføjede.

Rektor Professor Dr. phil. Lund: Latin og Græsk i VII Kl. *)	} (17 Timer ugl.		
Efter Nyaar tillige Engelsk i VII Kl. og V Realkl.		8	—
Overlærer Professor Funch: Tysk i alle stud. Klasser og Realklasser	23	—	—
Overlærer Hovgaard: Hebraisk i VII Kl., Historie i alle stud. Klasser, Historie og Geografi i II og I Kl.	27	—	—	—
Overlærer Erslev: tjenstledig i hele Skoleaaret.				
Adjunkt Munch: Historie og Geografi i Realklasserne, Fransk i III Kl.	23	—	—	—
Adjunkt Warming: Naturlære i VII Kl. og V Realkl., Mathematik og Regning i V og IV Realkl., Geom. Tegning i Realkl.	30	—	—	—
Adjunkt Schaldemose: Fransk i alle Klasser undtagen III Kl., Dansk i III Realkl.	29	—	—	—

*) Medens hver Afdeling af Klassen har haft 14 Timer i disse to Fag, blev det ved en Deling i 2 Timer Latin og 1 Time Græsk til 17 Timer for Læreren.

Adjunkt Ostermann: Matematik i alle stud. Kl. og III Realkl.	29	Timer	ugl.
Adjunkt Neergaard: Latin i VI og IV Kl., Græsk i V Kl., Dansk i III Kl. {	25	—	—
Efter Nyaar tillige Engelsk i IV. og III Realkl.	8	—	—
Adjunkt Høegh-Guldberg: Skrivning og Tegning i alle Kl. *)	23	—	—
Adjunkt Gram: Dansk i VII., VI., V. og IV Kl. samt V og IV Realkl., Religion i VII, VI og V Kl.	23	—	—
Adjunkt Kleisdorff (indtil Nyaar): Græsk i VI Kl., Latin i III Kl., Engelsk i VII Kl. **) og alle Realkl.	31	—	—
Adjunkt Ingerslev (tillige Skolens Inspektør): Religion i de fire nederste Klasser og Realklasserne, Dansk og Regning i II og I Kl.	33	—	—
Konstitueret Lærer Lohse: Latin i V Kl., Græsk i IV Kl., Tysk i I og II Kl.	23	—	—
Efter Nyaar tillige Græsk i VI Kl. {	5	—	—
Cand. mag. J. Hoffmeyer (som Ovl. Erslevs Vikarius): Naturhistorie i alle Kl., Geografi i de stud. Kl. ...	24 ^{***)}	—	—
Cand. juris J. G. Lund (efter Nyaar): Latin i III Kl.	9	—	—
Syngelærer Bang	6	—	—
Gymnastiklærer, Premierlt. Paulsen	11	—	—

*) Ved Forbindelse af den lidet talrige III Kl. med andre Klasser i disse Fag besparedes 4 Timer om Ugen for Læreren, medens der er givet 27 Timer for Klasserne.

**) I VII Kl. anvendtes til Nyaar 3 Timer hertil, efter den Tid 2 Timer om Ugen.

***) Efter Nyaar 26 Timer, da en Forbindelse i Naturhistorie af 2 Klasser med Ministeriets Tilladelse blev hævet.

Gymnastikassistenterne, Oversergenterne

Petersen og Wasmann 11 Timer ugl.

Det hvert Fag tillagte Timetal ses af efterfølgende Tabel, hvorpaa A og B betegne en toaarig Klasses to Afdelinger, for saa vidt de have været adskilte.

	Fællesklasser.		Studerende Klasser.							Realklasser.				Ugenlige Timer.
	I	II	III	IV	V	VI	VII		III	IV	V			
Dansk	6	5	2	2	2	2	A	B	3	2	3	2	31	
Tysk	5	4	3	2	2	2	"	"	3	4	3	3	32	
Fransk	"	6	3	2	3	3	1	"	3	3	2-1-2	"	29	
Engelsk	"	"	"	"	"	"	2	1	4	4	2-2-2	"	16 (+ 1)	
Latin	"	"	9	9	9	9	2-7-2	"	"	"	"	"	47	
Græsk	"	"	"	5	5	5	1-4-1	"	"	"	"	"	21	
Religion	3	2	2	2	2	2	2	2	2	3	"	"	22	
Historie	3	2	2	2	2	2	2-1-2	"	3	3	3	3	30	
Geografi	2	2	2	2	2	2	"	"	2	2	2	2	20	
Naturhistorie	2	2	2	2	2	2	"	"	2	2	2	2	20	
Naturlære	"	"	"	"	"	"	3-1-3	"	"	"	1-3-1	"	12	
Arithm. og Rg.	4	4	4	2	2	2	2	2	3	3	2-2-2	"	34	
Geometri	"	"	"	2	2	2	2	2	2	2	2	2	18	
Geom. Tegn.	"	"	"	"	"	"	"	"	1	1	1	"	3	
Skrivning	4	3	2	1	"	"	"	"	3	2	1	"	16	
Tegning	2	2	2	"	"	"	"	"	2	2	1	"	11	
Sang	2	2	2	2	2	2	2	"	2	2	2	"	6	
Gymnastik	3	3	2	2	2	2	2	"	2	2	2	"	11	
Hebraisk	"	"	"	"	"	"	2	3	"	"	"	"	5	
	36	37	37	37	37	38	38		37	37	37	36	382	

Da V Reakl. har været meget talrig, maatte Klassen deles i forholdsvis mange Timer. I VII Kl., hvor Engelsk og Hebraisk ere fri Fag og hvor desuden adskillige ikke deltagte i Sang- eller Gymnastikundervisningen, har ikke mange Disciple haft det hele Timetal.

II.

Disciplene. Afgangsprøverne.

Af de 178 Disciple, som Skolen talte ved Udgivelsen af forrige Aars Indbydelsesskrift (s. dette S. 50) udmeldtes før og efter Hovedexamen 13, nemlig: N. F. Schiødte, P. E. J. Olsen, W. M. Saxtorph, R. L. Gøtsche, M. G. Schmidten, H. P. J. Sundorph, H. B. Nielsen, S. F. Moe, P. H. Hee, V. H. P. S. Jørgensen, G. C. Elmqvist, C. M. Schou, F. H. Michelsen; efter bestaaet Afgangsexamen afgik 12 Studenter og 6 Realister, hvis Navne og Examenskarakterer nedenfor anføres. Ved det ny Skoleaars Begyndelse var Antallet af ældre Disciple saaledes 147; der optoges til samme Tid 21 ny Disciple, saa at Antallet af Skolens Disciple den 23 August var 168; i Aarets Løb er siden optaget 3 og udmeldt 6, saa at Antallet for Öjeblikket er 165. De udmeldte findes anførte nedenfor hver paa sit Sted. I den følgende Liste anføres alle Disciplene (med Undtagelse af VII Klasse, hvor Omflytning kun har fundet Sted efter Hovedexamen og Halvaarsexamen i December, og hvis Disciple her opføres i Bogstavorden) efter den Plads, de havde ved Skoleaarets Begyndelse med Tilføjelse i () af deres nuværende Klassennummer. Ved dem alle er Faderens Navn og Stilling tilføjet, og naar intet andet Sted betegnes, er deres Hjem i eller ved Aarhus. De med * foran betegnede Disciple ere optagne ved Begyndelsen eller i Løbet af indeværende Skoleaar; disses Fornavne ere fuldstændig angivne.

VII Klasse.

A. J. N. Bingesbøll (afd. Kammerraad B., Postmester i Silkeborg). S. J. Boesen (Stiftsprovst B.).

M. G. F. Brøndsted (Stationsforvalter B. i Middelfart). N. P. A. Falslev (Skrædermester F.). C. F. Flagstad (Kammerraad, Bankbogholder F.). J. M. Frisch (afd. Fragtkjører F.). C. M. Kjær (Gaardejer K. i Trustrup ved Grenaa). V. O. Kjærboe (Kammerraad K., Ejer af Skjægsmølle). H. M. Lassen (Forpagter L. paa Bisgaard, Samsø). C. A. Lunøe (Prokurator L. i Grenaa). R. A. Meulengracht (Jernstøber M.). J. J. J. Møller (Proprietær M. i Skjoldedelev). J. L. Møller (Kjøbmand M. i Grenaa). J. P. S. Saxtorph (Jægermester S. til Hellebæk i Sjælland). J. M. Valeur (Pastor V. i Vithen). H. C. Varming (Pastor V. i Sal). G. Weis (Justitsraad Dr. W.). C. J. R. Zielian (Kancelliraad, Prokurator Z. i Silkeborg). — B. O. V. Boeck (Pastor B. i Hornslet). A. C. C. E. Freiesleben (Ritmester F.). J. Ingerslev (Pastor I. i Vestervig). J. C. Jensen (Tømmermand J.). O. A. M. Thomsen (Bødkermester T.). Ialt 23 Disciple.

VI Klasse.

1 (5) C. O. T. Freiesleben (Broder til A. Freiesleben i VII Kl.). 2 (9) C. J. Bartholdy (Apotheker B. i Hammel). 3 (1) V. H. Lunn (Justitsraad, Herredsfoged L.). 4 (2) P. J. Liisberg (Dyrlæge L.). 5 (3) J. P. J. Hoffory (afd. Kjøbmand H.). 6 (4) S. H. Warming (Adjunkt W.). 7 (8) E. Hammerich (Kancelliraad, Byfoged H.). 8 (6) C. E. Skjerbæk (Ltnt. Postmester S. i Grenaa). 9 (11) H. C. Knudsen (Pastor K. i Lyngaa). 10 (7) N. S. Boesen (Broder til S. J. Boesen i VII Kl.). 11 (10) E. Warming (Bundtmager W.). Ialt 11 Disciple.

V Klasse.

1 (5) L. Christensen (Pastor C. i Hjortshøj). 2 (6) H. Weis (Cand. polyt. Møllejejer W.). 3 (8)

V. J. Güldenchrone (Baron G. til Stenege). 4. (1) J. O. Lund (Malermester L.). 5. (2) C. B. Valeur (Fotograf V. i Grenaa). 6. (7) H. W. Ankjær (Oberst A.). 7. (4) A. V. Bjerring (Fuldmægtig B.). 8. (3) H. A. F. Brasch (Sekretær B.). 9. (9) C. C. Rahr (Grosserer R.). 10. (10) N. Langballe (Kæmner L.). 11. (11) P. D. Broager (Pastor B. i Dybe). Ialt 11 Disciple.

V Realklasse.

A. 1. (1) V. A. Juul (Kjøbmand J.). 2. (5) J. H. Stabell (Kjøbmand S.). 3. A. P. Hovgaard (Overlærer H.) udmeldt til April 1870. 4. (4) E. Glæsel (Distriktslæge G.). 5. (2) C. V. V. Schæffer (prakt. Læge S. paa Søholt ved Ebeltoft). 6. (6) H. V. Værum (Skomagermester V.). 7. (8) P. M. Langballe (Broder til Nr. 10 i V Kl.). 8. (9) V. E. Valther (Forpagter V. paa Vilhelmsborg). 9. (3) H. C. A. Glæsel (Kasserer G.). 10. (10) J. P. E. Seiersen (Konsul S.). 11. (7) O. Lassen (Kjøbmand L.). — B. 1. J. F. Schmalfeld (Tobaksfabriker S.) udmeldt ved Nyaar 1870. 2. (10) J. P. V. Larsen (Kjøbmand L.). 3. (15) J. F. Petersen (Kjøbmand P.). 4. (8) N. C. C. Sundorph (Proprietær S. paa Haraldsmark). 5. (1) F. Hasselriis (afdøde Postmester H. i Aabenraa). 6. (2) C. P. Holst (Etatsraad, Jernbanedriftsbestyrer H.). 7. (4) F. C. S. Kruse (Godsinspektør K., Ørnslund paa Samsø). 8. (11) C. Heriskind (Kjøbmand H.). 9. (5) C. A. E. Andersen (Tømmermester A.). 10. (13) V. Købke (Kommandør, Overlods K.). 11. (14) J. V. P. Terndrup (Godsforvalter T. paa Rathlousdal). 12. H. E. J. Müller (Vejinspektør M.) udmeldt til April 1870. 13. D. H. Honum (Kammerraad, Stiftslandinspektør H.) udmeldt til April 1870. 14. (12) V. Lehmann (Etatsraad, Amtsforvalter L.). 15. (6) V. Kofod (Pastor K.).

i Todbjerg). 16. (9) H. M. Tørsleff (Proprietær T. til Kollerupgaard). 17. (7) M. L. Federspiel (Kammerraad, Postmester F.). 18. (3) H. Lehmann (Broder til Nr. 14 i denne Kl.). 19. O. Flensborg (afdøde Pastor F. i Haurum) udmeldt til Nyaar 1870. Ialt først 30 Disciple, tilsidst 25.

IV Klasse.

1. (7) A. V. Nielsen (afdøde Apotheker N. i Silkeborg). 2. (4) O. Gedde (Oberst G.). 3. (8) J. E. Groos (Læderhandler G.). 4. (13) J. H. S. Deichmann (Kammerraad, Postmester D. i Kolding). 5. (12) E. Weis (Broder til G. Weis i VII Kl. 6. (5) R. V. B. Honum (Broder til Nr. 13 i V Realkl. B). 7. (3) R. E. C. Broager (Broder til Nr. 11 i V Kl.). 8. (9) A. Lehmann (Broder til Nr. 14 og 18 i V Realkl. B). 9. (6) G. L. F. V. S. Malling (afdøde Kjøbmand M.). 10. (14) A. B. Michelsen (Pastor M. i Dover). 11. (16) J. E. Sundorph (Broder til Nr. 4 i V Realkl. B). 12. (11) H. K. J. Beck (Oberst B.). 13. (15) C. H. N. Reddelien (afdøde Apotheker R.). 14. (1) J. Sørensen (Gaardejer S. Jensen i Kradsbjerg). 15. (2) C. Schoubye (Kjøbmand S.). 16. (10) *Lauritz Spandet Vogelius (Kjøbmand V. i Silkeborg). Ialt 16 Disciple.

IV Realklasse.

1. H. F. N. A. Heramb (Oberst H.)*. 2. (5) C. U. Hammerich (Broder til Nr. 7 i VI Kl.). 3. (2) B. P. Berthelsen (Kjøbmand B.). 4. (13) C. A. L. Schaarup (Vinhandler S.). 5. (7) H. P. A. Holstein-Rathlou (Godsejer H.-R. til Rathlousdal). 6. (12) C. F. Schaarup (Broder til Nr. 4 i denne Kl.). 7. (4) C. E. Jensen (Gjæstgiver J.). 8. (3) J. V.

*) Denne Discipel har i over et Aar (siden April 1869) været fraværende paa Grund af en langvarig Sygdom.

H. C. R. Vissing (Boghandler V.), 9. (14) N. C. M. Knudsen (Uhrmager K.). 10. (8) J. Nielsen (Murmester N.). 11. (9) P. Herskind (Broder til Nr. 8 i V Realkl. B). 12. (6) A. Nielsen (Broder til Nr. 10 i denne Kl.). 13. (10) J. F. V. Secher (Kjøbmand S.). 14. (11) R. M. Rasmussen (Pakhusbetjent R. Mørk). 15. (15) E. Møller (Kjøbmand M.). Ialt 15 Disciple.

III Klasse.

1. (1) H. S. Ankjær (Broder til Nr. 6 i V Kl.). 2. (2) N. C. M. T. Pedersen (Landinspektør P.). 3. (3) E. F. V. Glæsel (Broder til Nr. 9 i V Realkl. A). 4. (4) H. Lehmann (Broder til Nr. 14 og 18 i V Realkl. B og Nr. 8 i IV Kl.). 5. (5) G. W. Hovgaard (Broder til Nr. 3 i V Realkl. A). 6. (6) C. R. Petersen (Kjøbmand P.). Ialt 6 Disciple.

III Realklasse.

1. (3) H. G. Schmidten (Generalkrigskommissær, Borgmester S.). 2. (11) H. A. R. S. Lindholm (Kammerherre, Oberst L.). 3. (9) H. Faurschou (Proprietær F.). 4. (2) J. C. Glæsel (Broder til Nr. 9 i V Realkl. A og Nr. 3 i III Kl.). 5. (5) F. C. S. Liisberg (Broder til Nr. 4 i VI Kl.). 6. (14) P. Mørk (Konsul M.). 7. (12) H. H. Honnens de Lichtenberg (Oberst, Stamhusbesidder H. de L. til Bidstrup). 8. (7) O. B. Friis (Mægler F.). 9. (4) T. J. Erichsen (Farver E.). 11. (6) A. J. V. Holstein-Rathlou (Broder til Nr. 5 i IV Realkl.). 12. (13) A. Levin (Boghandler L.). 13. (17) M. T. Knudsen (Broder til Nr. 9 i VI Kl.). 14. (15) M. Paasche (Proprietær P. i Sogen, Bergens Stift i Norge). 15. (16) *Harald Enevold Borch (Pastor B. til Veilby). 16. (18) *Christian Emil Flensborg (Broder til Nr. 19 i V Realkl. B). 17. (8) *Thor Neve Lange (Kammerraad L. til Kalbygaard). 18. (1)

*Johannes Buchholtz (Pastor B. i Ølgod, Ribe Stift).
 19. (19) *Adolph August Krøger (Proprietær K. til
 Isgaard, Mols). 20. (20) *Tom Theodor Krøger (Bro-
 der til den foregaaende). 21. *Jens Peter Mikkelsen
 (Møllebygger M.). Ialt 21 Disciple.

II Klasse.

1. (1) V. C. S. Thoresen (Alterdegn T.). 2. (2)
 A. Beck (Kaptejn B.). 3. (16) H. Gøttsche (Kjøb-
 mand G.). 4. (8) J. M. M. Jensen (Gjæstgiver J.).
 5. (12) V. Larsen (Gjæstgiver L.). 6. (14) J. P.
 Bay (Partikulier B.). 7. (6) R. J. M. Schlütter
 (Skræder S. i Pindstrup). 8. (10) O. C. J. Lottrup
 (Kjøbmand J. S. L.). 9. (13) S. C. W. Lottrup
 (Gaardejer L. i Hammershøj, Plejefader Kjøbmand M.
 C. Lottrup). 10. (4) H. M. Bering (afd. Kjøb-
 mand B.). 11. (7) W. A. Seiersen (Broder til, Nr.
 10 i V Realkl. A). 12. L. N. C. C. Gøtsche (afd.
 Forpagter G. paa Lyngballegaard) udmeldt til April
 1870. 13. (18) F. J. C. Gerdes (Kommerceraad G.).
 14. (17) N. S. Erhardi (Proprietær E. til Kongs-
 gaard ved Ebeltoft). 15. (11) R. L. Borch (Broder
 til Nr. 15 i III Realkl.). 16. (19) C. L. Ziegler
 (Slagtermester Z.). 17. (15) H. Federspiel (Broder
 til Nr. 17 i V Realkl. B). 18. (5) V. Lindholm
 (Oversergent L.). 19. (20) V. L. Rahr (Broder til
 Nr. 9 i V Kl.). 20. (21) C. S. Lichtenberg (afd.
 Proprietær L. til Hessel). 21. (3) *Sigurd Christian
 Borch (Broder til Nr. 15 i III Realkl. og Nr. 15 i
 denne Klasse). 22. (9) *Frits Ernst Peter Gotlieb
 Koch (Proprietær K. til Thomasminde). Ialt først
 22, tilsidst 21 Disciple.

I Klasse.

1. (13) E. V. Ziegler (Broder til Nr. 16 i II
 Kl.). 2. (14) C. A. M. Flagstad (Broder til C. F.

Flagstad i VII Kl. A). 3 (8) *Villas Kastbjerg Assens (Kjøbmand A.). 4. (2) *Theodor Freiesleben (Broder til A. Freiesleben i VII Kl. B og Nr. 1 i VI Kl.). 5. (5) *Holger Theodor Christian Friis (Branddirektør, Godsforvalter F. paa Kirstinehøj). 6. (1) *Louis Hammerich (Broder til Nr. 7 i VI Kl. og Nr. 2 i IV Realkl.). 7. (15) *Peter Valdemar Hasselqvist (afd. Kateket H. i Stege, Plejefader Raadmand Liisberg). 8. (9) *Henrik Vilhelm Brøge (Grosserer B.). 9. (6) *Aage Lehmann (Broder til Nr. 14 og 18 i V Realkl. B, Nr. 8 i IV Kl. og Nr. 4 i III Kl.). 10. (11) *August Emil Rosenkrantz Esbern Leitner (Proprietær L. til Sandergaard). 11. (3) *Hans Julius Liisberg (Raadmand L.). 12. (7) *Thorvald August Frederik Müller (Broder til Nr. 12 i V Realkl. B). 13. (4) *Sofus Schoubye (Broder til Nr. 15 i IV Kl.). 14. (16) *Alfredo Pedro d'Alcantara Lauritsen (Handelsmand L. i Brasilien). 15. (10) *Frederik Larsen (Broder til Nr. 5 i II Kl.). 16. (12) Arthur Kasper Edvard Pries (Skovrider P. paa Lovisenlund). Ialt 16 Disciple.

Af disse Disciple agte de 18 først nævnte af VII Klasse eller hele dennes ældre Afdeling at indstille sig til Afgangsexamen iaar, for, saafremt de bestaa, at dimitteres fra Skolen. Ligeledes agte de 10 førstnævnte Disciple af V Realklasse eller hele denne Klasses ældre Afdeling at underkaste sig Realafgangsexamen af den højere Grad for at dimitteres fra Skolen, saafremt de bestaa.

Til de i Juni—Juli 1869 afholdte Afgangsprøver indstillede sig følgende 12 studerende Disciple og 6 Realister, der alle bestode med det nedenfor angivne Udfald:

1. Afgangsexamen for Studerende:

1. Sofus Gustav Bauditz,

2. Mikael Andreas Berg,
3. Christoffer Nyholm Boeck,
4. Hans Brøchner,
5. Alfred Georg Elmqvist,
6. Christian Frederik Friis,
7. Otto Emil Lund,
8. Palle Møller Lunøe,
9. Jens Vilhelm Pontoppidan,
10. August Jörgen Berthold Schæffer,
11. Thorvald Smit,
12. Jörgen Frederik Ferdinand Wichfeld.

2. Realafgangsexamen.

1. Ernst Gothold Emil Bodenhoff,
2. Hans Broch Broge,
3. Andreas Julius Schrøder Evers,
4. Erhard Saabye Flensborg,
5. Peter Holger Magarus Christian la Cour.
6. Markus Vilhelm Markussen.

Som forrige Aars Indbydelsesskrift (S. 95—97) viser, foretoges de skriftlige Prøver 22—26 Juni, de mundlige i Forbindelse med Skolens Hovedexamen 10—21 Juli, Realafgangsexamen 14—15 Juli.

Opgaverne til de skriftlige Prøver vare følgende:

A. Afgangsprøven for Studerende.

1. Udarbejdelse i Modersmaalet. a) (bunden Opgave) Araberne i Spanien. b) (fri Opgave) Menneskets Pligter med Hensyn til Behandling af Dyrene.

2. Oversættelse fra Dansk paa Latin. Den første Romer, der betraadte Britannien med en Hær, var C. Julius Cæsar. Men skjøndt han efter Galliens Undertvingelse to Gange gik over til Øen og, efterat have overvundet de Britanner, der boede nærmest Kysten, trængte noget længere frem og overskred Themsen,¹⁾ lagde han dog ingen Deel af Øen under romersk Herredømme, fordi Flaadens Beskadigelse²⁾ ved Storme gjorde en hurtig Ende paa det første Tog, Uroligheder i Gallien paa det andet; han viste blot Romerne Øen. Under

Borgerkrigene begribes det dog let, hvorfor Ingen tænkte paa Britannien; det synes heller ikke, at August eller Tiberius nogensinde have rettet deres Sind til denne Side; om C. Cæsar derimod, som man sædvanlig pleier at kalde med Tilnavnet Caligula, veed man vist, at han havde fattet Planen til at paaføre Britannerne Krig; men hans ustadige Sind opgav saameget lettere Sagen, som hans Forsøg paa at tæmme Germanerne havde faaet et meget daarligt Udfald. Hvad C. Cæsar havde tænkt paa, udførte Claudius, idet han satte en stor Hær over til Britannien, ved hvis Anførsel han fornemmelig benyttede Vespasians Tjeneste. Nogle Folk bleve undertvungne, nogle Smaakonger fangne, og for Vespasian var denne Krig Begyndelsen til den Lykke, der snart skulde komme. Saaledes blev den Deel af Britannien, der ligger Gallien nærmest, gjort til romersk Provinds og, idet Grændserne efterhaanden rykkedes frem, blev Besiddelsen sikkert ved Fæstninger og Colonier. Dog kæmpede Britannerne kjækt for deres Frihed og ikke altid uden Held. Vespasian satte henimod Slutningen af sin Regjering Cn. Julius Agricola til Statholder i Britannien, og han førte Krigen med saamegen Klogskab og Tapperhed og bestyrede Provindsen med saamegen Billighed og saa stort Maadehold, at han ikke blot førte de romerske Vaaben længere frem end Nogen før ham, men ogsaa lagde Grunden til et varigt Herredømme. Denne Agricolas Liv har hans Svigersøn Cornelius Tacitus beskrevet i en lille Bog, der i høi Grad er værd at læse og som vi troe, at adskillige af dem, der iaar søge academisk Borgerret, have læst.

1) Themsen, Tamesis. 2) Beskadigelse udtrykkes ved Verbet affligo.

3. Oversættelse fra Latin paa Dansk. Exercitus a Vitellio præmissus, cui Cæcina et Fabius Valens præerant, iam Alpibus superatis in Italiam penetraverat, cum ei Otho festinato itinere inter Alpes Padumque occurrit. Nemini ex eius amicis dubium erat, quin trahi bellum oporteret, quoniam et fame et angustiis locorum hostis urgueretur; sed Otho quam primum decertare statuit, sive impatiens longioris sollicitudinis speransque ante Vitellii adventum perfici maiorem belli partem posse, sive impar militum ardori pugnam deposcentium. Ipse tamen nulli pugnae adfuit substititque Brixelli¹⁾. Et tribus quidem, verum mediocribus proeliis, apud Alpes circaque Placentiam et ad eum locum, qui ad Castoris²⁾ nominatur, superiores Othonis duces fuerunt, novissimo maximoque apud Bedriacum fraude superati sunt, cum spe colloquii et pacis condicionibus componendæ facta militibusque quasi ad consulandos alterius exer-

citius milites eductis, ex improviseo dimicandum fuisset. Cuius proelii nuntio accepto Otho statim moriendi impetum cepit, ut multi nec sine causa opinantur, magis pudore, ne tanto rerum hominumque periculo dominationem sibi asserere perseveraret, quam desperatione aut diffidentia copiaram; quippe residuæ inlegræque etiam tunc erant, quas secum ad secundos casus³⁾ retinuerat, et superveniebant alii e Dalmatia Pannoniaque et Moesia; ne eos quidem, qui victi erant, adeo adversa pugna affligerat, ut non in ultionem ignominiaë quidvis discriminis ultro vel soli subirent. Interfuit huic bello pater meus Suetonius Lætus, tertiæ decimæ legionis tribunus. Is postea narrare crebro solebat, Othonem, qui etiam privatus civilia arma vehementer detestatus esset, tunc ad despiciendam vitam exemplo manipularis militis concitatum, qui, cum cladem exercitus nuntiaret nec cuiquam fidem faceret ac nunc mendacii, nunc timoris, quasi fugisset ex acie, argueretur, gladio ante pedes Othonis incubuerit. Hoc viso proclamasse eum aiebat, non amplius se in periculum tales tamque bene meritos milites coniecturum.

1) Brixellum, en liden Stad nord for Po. 2) "ad Castoris", Navn paa en liden By. (Den grammatikalske Beskaffenhed af denne Benævnelser angive Examinanderne, forsaavidt de kjende den, i en Anmærkning. 3) ad secundos casus, for følgende (næste) Tilfælde σ : som Reserve.

4. Opgave i Arithmetik. At fremsætte og bevise de Sætninger, ifølge hvilke Talregninger kunne lettes ved Brugen af Logarithmer.

Anvendelse gjøres paa følgende Opgaver:

1. Beregning af $(-1,0009)^{435}$.

2. En Lovovertrædelse straffes med en vis Mulkt og hver senere Overtrædelse med en Mulkt, som er 25 pro Cent større end den for den nærmest foregaaende Overtrædelse. Hvorofte er Loven overtraadt af den, som i Alt her erlagt Mulkt til et Beløb, som er 33,2532 Gange saa stort som den første Mulkt var?

5. Opgave i Geometri. At udvikle Formlen for tg. (tangens) af to Vinklers Sum ved tg. af de enkelte Vinkler.

Denne Formel anvendes i følgende Opgaver:

1. At finde Summen af de Vinkler, som have $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{3}$ og $\frac{1}{6}$ til tg.

2. At bestemme Vinklerne i den inderste Firkant, der dannes, naar man fra de to modstaaende Vinkelspidser i en Rektangel, hvis Siders Forhold er a , trækker rette Linier til Sidernes Midtpunkter, og at beregne Vinklerne i Grader, Minutter og Sekunder, naar Rektanglen bliver til et Kvadrat. Tillige findes de Grændser, hvorimellem Vinklerne maae ligge, naar a

gjennemløber alle mulige positive reelle Værdier (∅: at finde Betingelsen for reelle a).

B. Afgangsprøven for Realister.

1. Udarbejdelse i Modersmaalet. a) (bunden Opgave): Dronning Margrethe af Danmark. b) (fri Opgave) Myren og Myretuen som Billede af menneskelig Virksomhed og menneskeligt Liv.

2. Oversættelse fra Dansk paa Tysk. Antallet af de ved St. Bernhardtshundene reddede Mennesker er stort og bliver samvittighedsfuldt optegnet i Hospitiets Annaler. Den berømteste Hund af denne Race var Barry, det utrættelige, virksomme og troe Dyr, som reddede over 40 Menneskers Liv. Dens Iver var overordentlig. Var der mindste Udsigt¹⁾ til Sneestorm²⁾ og Taage, holdt Intet den mere tilbage i Klosteret. Rastløs søgende og gjøende³⁾, gennemforskede den altid de farligste Egne. Dens elskværdigste Bedrift i dens tolv-aarige Tjeneste fortælles saaledes:

Den fandt engang i en Isgrøtte et halvstivfrossent⁴⁾, vildfarende⁵⁾ Barn, som allerede var bukket under for den dødbringende Søvn. Strax slikkede⁶⁾ og varmede den det med Tungen, indtil det vaagnede op og vidste derpaa ved Kjærtegn⁷⁾ at bevæge det til, at det satte sig op paa dens Byg og holdt fast ved dens Hals. Saaledes kom den med sin Byrde triumpherende tilbage til Klosteret.

1) at være Udsigt til = sich künden. 2) Schneegestöber. 3) at gjøe = hellen. 4) halberstarrt. 5) verirrt. 6) lecken. 7) Liebkosung.

3. Oversættelse fra Dansk paa Engelsk. Den væsentligste Aarsag, som gjorde Sammensmeltningen¹⁾ af de forskjellige Elementer i Samfundet saa ufuldkommen, var den overordentlige Vanskelighed, som vore Forfædre forefandt i at komme fra et Sted til et andet. Af alle Opfindelser, med Undtagelse alene af Alfababet og Bogtrykkerpressen²⁾ have de, som forkorte Afstandene, mest bidraget til vor Slægts Civilisation. Enhver Forbedring af Befordringsmidler³⁾ er en Veigjerning⁴⁾ for Menneskeheden i moralsk, intellectuel og materiel Henseende; den letter ikke alene Udvekslingen⁵⁾ af de forskjellige Natur- og Kunstfrembringelser, men stræber ogsaa at fjerne alle nationale og provinciale Fordomme⁶⁾ og at sammenknytte alle Grene af den store menneskelige Familie. I det 17de Aarhundrede vare Beboerne af London, med Hensyn til ethvert practisk Formaal, længere borte fra Reading end de

nu ere fra Edinborg og længere fra Edinborg end de nu ere fra Wien.

1) fusion. 2) the printing press. 3) means of locomotion. 4) at være en Velgjerning = to benefit. 5) interchange. 6) antipathies.

4. Opgave i Arithmetik. Værdien af

$$\sqrt[3]{\frac{x^2+6x-4}{x+13} - \frac{x^2+5x+3}{x+12}}$$

beregnes for $x = 10,273$, idet man først undersøger, om Udtrykket kan bringes til en for logaritmisk Regning bekvemmere Form.

5. Opgave i Regning. En Mand køber 235 Tdr. Hvede à 7 Rd. 24 Sk. med $1\frac{1}{2}$ pCt. Omkostninger, og 427 Tdr. Rug à 5 Rd. 28 Sk. med $2\frac{1}{3}$ pCt. Omkostninger. Ved Salget vinder han $14\frac{2}{7}$ pCt. Hvor Meget faaer han for det Hele?

6. Opgave i Geometri.

1. Siden af en ligesidet Trekant er givet = $2' 8'' 7'''$ Decimalmaal. Hvad er dens Indhold?
2. En Cirkel har samme Omkreds, som denne Trekant. Hvad er Cirkelens Indhold?
3. Hvad er Forholdet mellem Cirkelens og Trekantens Indhold?
4. Kan det sidste Spørgsmaal besvares uden at kjende Siden?

7. Opgave i geometrisk Tegning. En Trekant, hvis Sider ere ulige store, forvandles til en ligesidet.

Ved Afgangsexamen for Studerende var hverken Undervisningsinspektøren eller nogen anden tilforordnet Examenskommissær tilstede, men det overlodes Skolen selv at afholde den. Ved Realafgangsexamen fungerede Professor Vilh. Bjerring fra Kjøbenhavn som Examenskommissær og deltog i Censuren over Dansk Stil, Fransk, Historie og Geografi, ligesom han ogsaa var tilstede ved Prøverne i de fleste andre Fag.

I Bedømmelsen deltog foruden Skolens Lærere efter Indbydelse: ved Afgangsexamen for Studerende: Biskop Dr. Brammer, C. af D. og Dm., i Latin og Græsk, Stiftsprovst Boesen, R. af D., i Dansk Stil, Pastor Schiødte i Historie, Pastor Borch i Hebraisk, Løjtnant Paulsen i Mathematik og Naturlære; ved Realafgangsexamen: Kaptejn Wichfeld i Tysk og Fransk, Løjtnant Paulsen i Mathematik og Naturlære, Apotheker Meyer i Naturhistorie.

Afgangsexamen for Studerende.

Kandidaternes Navne.	Dansk Stil. I.	Dansk Stil. II.	Latin, skriftl.	Latin, mundl.	Græsk.	Historie.	Arithmetik.	Geometri.	Naturlære.	Points.	Hovedkarakter	Hebraisk.
Bauditz, S. G.	mg	mg	$g \div \frac{1}{6}$	$mg \div \frac{1}{3}$	$mg \div \frac{1}{6}$	$mg \div \frac{1}{3}$	$mg \div \frac{1}{6}$	$g + \frac{1}{6}$	$g + \frac{1}{3}$	65	1ste	"
Berg, M. A.	mg	$mg + \frac{1}{3}$	$mg + \frac{1}{6}$	mg	$ug \div \frac{1}{3}$	$mg + \frac{1}{6}$	$mg + \frac{1}{6}$	$mg \div \frac{1}{6}$	mg	75	1ste	"
Boeck, C. N.	$mg \div \frac{1}{3}$	g	$g \div \frac{1}{3}$	$g + \frac{1}{3}$	mg	$g + \frac{1}{6}$	$tg + \frac{1}{2}$	tg	tg	47	2den	tg
Brœchner, H.	mg	g	$g \div \frac{1}{3}$	$mg \div \frac{1}{6}$	$g + \frac{1}{2}$	ug	$g + \frac{1}{2}$	$g + \frac{1}{6}$	$g + \frac{1}{3}$	64	1ste	"
Elmqvist, A. G.	$mg + \frac{1}{3}$	$mg \div \frac{1}{3}$	$mg + \frac{1}{6}$	ug	$ug \div \frac{1}{3}$	ug	$mg + \frac{1}{2}$	$mg + \frac{1}{3}$	$mg + \frac{1}{3}$	79	1ste	mg
Friis, C. F.	g	$tg + \frac{1}{3}$	tg	$g + \frac{1}{3}$	$g + \frac{1}{3}$	$g \div \frac{1}{3}$	$g + \frac{1}{2}$	$g + \frac{1}{6}$	tg	43	2den	"
Lund, O. E.	$mg + \frac{1}{3}$	$g + \frac{1}{3}$	$mg \div \frac{1}{3}$	mg	mg	ug	$mg + \frac{1}{3}$	$mg + \frac{1}{3}$	mg	74	1ste	"
Lunœ, P. M. . . .	$g \div \frac{1}{3}$	$mg \div \frac{1}{3}$	$tg + \frac{1}{6}$	$mg \div \frac{1}{6}$	$mg \div \frac{1}{3}$	$g + \frac{1}{3}$	$tg + \frac{1}{2}$	$g \div \frac{1}{3}$	$tg \div \frac{1}{3}$	47	2den	"
Pontoppidan, J. V.	g	$g + \frac{1}{3}$	$g \div \frac{1}{6}$	$mg \div \frac{1}{6}$	$mg + \frac{1}{6}$	$mg + \frac{1}{3}$	g	$g + \frac{1}{3}$	$mg \div \frac{1}{3}$	64	1ste	"
Schæffer, A. J. B..	$mg \div \frac{1}{3}$	g	$g + \frac{1}{3}$	$mg \div \frac{1}{3}$	mg	$g \div \frac{1}{3}$	$tg + \frac{1}{3}$	$tg + \frac{1}{2}$	$g \div \frac{1}{3}$	53	2den	"
Smit, T.	$mg \div \frac{1}{3}$	g	$g \div \frac{1}{6}$	$g + \frac{1}{2}$	$g + \frac{1}{2}$	$mg + \frac{1}{6}$	g	$mg \div \frac{1}{3}$	$g + \frac{1}{3}$	61	2den	"
Wichfeld, J. F. F..	mg	$mg \div \frac{1}{3}$	$g \div \frac{1}{3}$	$mg \div \frac{1}{3}$	$mg \div \frac{1}{3}$	$mg + \frac{1}{2}$	$g + \frac{1}{2}$	$g + \frac{1}{3}$	g	64	1ste	"

Udfaldet af Prøverne var:

Afgangsexamen for Realister.

	Dansk.	Tysk.	Fransk.	Engelsk.	Historie.	Geografi.	Naturhist.	Naturalære.	Arithmetik	Geometri.	Skrivning og Tegning.	Points.
Bodenhoff, E. G. E.	mg	mg	g	g	g	g	g	g	tg	md	mg	45
Broge, H. B.	mg	mg	mg	mg	mg	mg	mg	mg	ug	mg	ug	79
Evers, A. J. S. . . .	g	g	g	g	g	g	mg	g	g	tg	g	53
Flensborg, E. S. . .	g	g	g	g	mg	mg	ug	mg	mg	mg	mg	70
la Cour, P. H. M. C.	tg	tg	md	tg	g	mg	mg	mg	g	mg	mg	41
Markussen, M. V. .	mg	mg	g	mg	g	g	ug	g	g	g	mg	66

Disse bestod altsaa alle Examen.

Følgende to Bekjendtgjørelser ere udstedte af Ministeriet under 19 Maj 1870:

„Paa derom af Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet nedlagt allerunderdanigst Forestilling har det behaget Hans Majestæt Kongen ved allerhøieste Resolution af 17 d. M. allernaadigst at bifalde:

at de, der have bestaaet den almindelige Forberedelses-Examen ved Universitetet eller Afgangsexamen for Realdisciple, begge af den høiere Grad, med et Antal af 61 Points i de 10 Fag, i hvilke der examineres ved den almindelige Forberedelses-Examen af høiere Grad ved Universitetet, forudsat at de tillige i de fire Fag: Tysk, Fransk, Naturhistorie og Geografi, have erholdt mindst 4 g. eller 20 Points, maa indstille sig til Adgangsexamen ved de lærde Skoler uden at underkaste sig den ved Bekjendtgjørelse af 30 November 1864 anordnede præliminære Prøve.

Hvilket herved bekjendtgjøres til Efterretning for alle Vedkommende.“

„Paa derom af Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet nedlagt allerunderdanigst Forestilling

har det behaget Hans Majestæt Kongen ved allerhøieste Resolution af 17 d. M. allernaadigst at bifalde:

- 1) at der ved den almindelige Forberedelses-Examen ved Universitetet af lavere Grad forelægges to skriftlige Prøver i Dansk, hvoraf den ene væsentlig skal gaa ud paa Gjengivelse af et bekjendt Stof, den anden maa kræve en fri Behandling af et Æmne, som ligger indenfor den Forestillingskreds, som maa antages udviklet hos dem, der indstille sig til Prøven;
- 2) at Ingen maa indstille sig til den mundlige Prøve medmindre han for de to danske skriftlige Udarbejdelser har opnaaet en samlet Karakterværdi, som ikke er negativ;
- 3) at der for at bestaa kræves et Minimum af 24 Points;
- 4) at Bestemmelsen under Nr. 2 ogsaa skal være gjældende ved den i Bekjendtgjørelse af 28 Mai 1859 anordnede Afgangsexamen for Realdisciple af den lavere Grad, samt
- 5) at foranstaaende Regler træde i Kraft fra 1ste Januar 1871.

Hvilket herved bekjendtgjøres til Efterretning for alle Vedkommende.“

III.

Skolens Beneficier.

A. De Beneficier, som bortgives af Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet efter Rektors Indstilling*), have i Skoleaaret 1869—70 været tillagte følgende Disciple:

*) Det meddeles her til Forældres og Værgers Underretning, af Ansøgninger om fri Skolegang eller de dermed i For-

1. Fri Undervisning: R. A. Meulengracht, J. N. Bindesbøll, M. G. F. Brøndsted, N. O. Kjørboe, C. M. Kjær, J. M. Frisch, O. V. Boeck, O. A. M. Thomsen, J. C. Jensen, P. J. Lüsberg, C. E. Skjerbæk, J. O. Lund, C. B. Valeur, J. H. Stabell, H. V. Værum, C. V. V. Schæffer, V. Kofod, H. C. A. Glæsel, F. Hasselriis, C. A. E. Andersen, R. E. K. Broager, J. Sørensen, C. Schoubye, J. V. H. C. R. Vissing, N. C. M. T. Pedersen, O. B. Friis, R. J. M. Schlütter, M. H. Bering.

2. Extraordinære Gratister (Lærersønner): S. H. Varming, A. P. Hovgaard, G. W. Hovgaard.

3. Mellemste Stipendium (35 Rdl.), alt at oplægge: J. N. Bindesbøll og M. G. F. Brøndsted.

4. Laveste Stipendium (20 Rdl.) alt at oplægge: R. A. Meulengracht og V. O. Boeck, samt alt at udbetale: J. E. Sundorph.

5. Puggaards Legat for Realister (40 Rdl.): J. H. Stabell.

B. Det grevelige Moltkeske Legat for Embedsmænds Sønner (2 Portioner, hver paa 40 Rdl.), hvortil Lensbesidderen af Grevskabet Bregentved udnævner (nu Khr. Grev F. Moltke), oppebæres af S. H. Varming og C. E. Skjerbæk.

bindelse staaende Stipendier, som kunne stiles til Ministeriet eller til Rektor, maa indgives til Rektor ved det ny Skoleaars Begyndelse, senest inden Midten af September. Ansøgningen maa indeholde fuldstændige Oplysninger om vedkommendes Formuesstilling og ledsages af paalidelige Vidnesbyrd fra bekendte Mænd. Uagtet et Beneficium kun tildeles for et Aar ad Gangen, behøver den, der allerede har nydt et saadant, ikke fremdeles at ansøge derom, ligesom Skolen ogsaa selv indstiller dem, der ere værdige dertil, til Forhøjelse af et lavere Beneficium. De øvrige Legater ansøges ikke, men tildeles efter Indstilling og Bestyrelsens Beslutning. Ingen Discipel kan ansøge om Beneficium for efter et Aars Skolegang.

C. Rosenkrantz's Legat (aarlig 46 Rdl. 72 Sk.) uddeles til 4 værdige og trængende Disciple af Biskoppen og Rektor, med Stadfæstelse af Stifterens Rigsraad Rosenkrantz's Descendent, Besidderen af Stamhuset Rosenholm for Tiden Khr. Lensbaron Rosenkrantz. Heraf fik: J. N. Bindsbøll, M. G. F. Brøndsted og O. A. M. Thomsen hver 10 Rdl., O. V. Boeck 16 Rdl. 72 Sk.

D. Pastor Hertels Legat (10 Rdl. hvert andet Aar*), navnlig bestemt til Flidsbelønninger af gode Bøger for Disciple af Mellemklasserne. Rektor indstiller til Stiftsøvrighedens Approbation. 1869 uddeltes Bøger til V. H. Lunn (Vedels Saxo), J. P. J. Hoffory (Bergs græske Ordbog) og C. B. Valeur (Rundt paa Jorden).

E. Student Davidsens Legat (2 Portioner, hver paa 10 Rdl., tildeles efter Rektors Indstilling af Stiftsøvrigheden): P. J. Liisberg og J. O. Lund.

F. Foghs Legat (1 Portion paa 10 Rdl. til en Dimittend, tildeles efter Rectors Indstilling af Ejeren af Ryomgaard, nu Godsejer Mourier-Petersen): C. F. Friis.

G. Stougaards Legat (1 Portion paa 8 Rdl., tildeles efter Rektors Indstilling af Stiftsøvrigheden): C. F. Friis.

H. Pastor Schoubyes Legat (1 Portion paa 40 Rdl., tildeles af Rektor og Lærerne til en Dimittend): C. F. Friis.

I. Kantor J. Kabells Legat (1 Portion paa 40 Rdl., tildeles af Rektor og Lærerne til en Dimittend). Blev ikke uddelt.

K. Pastor A. L. Kabells Legat (1 Portion paa 40 Rdl., tildeles af Rektor og Lærerne til en Dimittend). Blev ikke uddelt.

*) Blev ogsaa uddelt ifjor, da der tidligere var indløbet den Fejl, at et Aar var forbigaaet.

L. Nis Nissens Legat. Renterne for 1869 udgjorde 527 Rdl., hvilke af Rektor og Lærerne kort før Juleferien blev saaledes fordelte:

1. De $\frac{4}{5}$ (til uformuende Disciple, der vise god Opførsel): 421 Rdl. 4 Mk.: R. A. Meulengracht, J. N. Bindesbøll og M. G. F. Brøndsted hver 45 Rdl., J. Sørensen 36 Rdl. 4 Mk., C. M. Kjær, O. A. M. Thomsen, J. C. Jensen, J. O. Lund og C. B. Valeur hver 30 Rdl., J. M. Frisch, O. V. Boeck, P. J. Liisberg, S. H. Varming og C. E. Skjerbæk hver 20 Rdl.

2. Den $\frac{1}{5}$ (til Disciple, der uden egenlig at behøve Understøttelse udmærke sig ved Flid og Sædelighed): 105 Rdl. 2 Mk.: C. F. Flagsted 35 Rdl., V. H. Lunn og J. P. J. Hoffory hver 15 Rdl., G. Weis, C. A. Lunøe hver 10 Rdl., R. V. B. Honum og C. Schoubye hver 7 Rdl. og R. E. C. Broager 6 Rdl. 2 Mk.

Endvidere blev af dette Legats hjemfaldne Oplagspenge uddelt 25 Rdl. til Stud. polit. L. F. Pape, dimitteret her fra Skolen 1868.

VI.

Uddrag af Skolens Regnskab for Finantsaaret 1869—70.

	Indtægt.	₤	β
Beholdning den 1 April 1869		2,850	17
Landgilde		665	18
— Forudbetaling		225	56
Rest af Tiende		12,429	2
Forudbetaling		2,333	17
Indtægt af Kirker og Præstekald		978	26
— — Forudbetaling		48	93
		<hr/>	
		Lateris..	19,530 37

	*P	ß
Transport..	19,530	37
Renter af Obligationer	48	„
— - Prioritetsobligationer	1,763	68
Skolekontingenter	6,420	80
Indskrivningspenge	105	„
Testimonia	110	„
Forskjellige Indtægter	40	33
Tienderestancer	10	„
Tilskud fra Skolefonden	3,000	„
Ifølge Decision	„	„
Indholdt i Gager	1,181	71
Bibliotheket	20	„
Kabells Legat under Bibliotheket	27	65
Stipendiefonden	207	47
Foghs Legat	10	„
Stougaards do.	8	„
Dauidsens do.	20	„
Rosenkrantz' do.	46	72
Puggaards do.	47	24
Schoubyes do.	40	„
Kabells do.	80	„
Nissens do.	690	11
	<hr/>	
	33,407	28

Udgift.

Skatter udredte af Skolevæsenet	837	28
Kirkerne	143	28
Indsendt Overskud	4,000	„
Ifølge Decision	„	„
Lønning til Lærere	17,256	32
Honorar for Inspektion	150	„
Lön til Pedel	176	„
Erstatning for Skolepenge	1,628	„
Timeundervisning	1,649	60
Pensioner og Vartpenge	663	88
	<hr/>	
Lateris ..	26,504	44

	₤	β
Transport..	26,504	44
Bibliotheket	372	90
Vedligeholdelse af Bygninger.....	342	58
Hovedreparationer	318	36
Lejeudgifter	40	„
Inventariets Vedligeholdelse	121	40
Brændselsforødenheder	552	80
Belysningsforødenheder	18	68
Skatter og Afgifter	161	32
Regnskabsføring	460	„
Forskjellige og ekstraordinære Udgifter:		
a. Skoleopvartning	10	₤ „ β
b. Rengjoring.....	164 -	90 -
c. Porto, Protokoller, Skrive-		
materialier.....	174 -	17 -
d. Programmer og Skolehøjtid-		
ligheder	126 -	46 -
e. Andre Udgifter.....	13 -	56 -
	<hr/>	489 17
Til Indøvelse i Skydevaabens Brug	90	84
Forskud og Indeholdelser til Livrente....	454	63
Stipendiefonden	123	41
Foghs Legat.....	10	„
Stougaards do.....	8	„
Rosenkrantz's do.....	46	72
Davidssens do.....	20	„
Puggaards do.....	20	„
Schoubyes do.....	40	„
Kabells do.....	„	„
Nissens do.....	692	63
Refunderet	1	71
	<hr/>	30,889 91
Beholdning den 31 Marts 1870	2,517	33
Balance	33,407	28

Undervisningen.

A. I Henseende til de brugte Læse- og Lærebøger er der med Ministeriets Tilladelse sket følgende Forandringer fra indeværende Skoleaars Begyndelse: istedenfor Ingerslevs franske Læsebog og Borrings manuel des enfants: Bay og Borrings franske Læsestykker 1 Afdeling i II og senere i III Kl. og III Realkl., 2 Afdeling i IV Kl. og IV Realkl. og senere i V Kl. og V Realkl.; Pios franske Sproglære i II Kl. og efterhaanden opad afløsende Ingerslevs Grammatik: Feddersens Dyrerigets Naturhistorie i II Kl. samt sammes Naturens Bog i I Kl., som derefter bruges i I og II Kl. — Angaaende den endvidere foreslaaede Lökkes engelske Grammatik udsattes Bestemmelsen indtil videre.

B. Oversigt over hvad der er læst og lært i Skoleaaret.

Dansk.

I Kl. (Ingerslev). Funch, Røgind og Warburgs Læsebog er benyttet til Oplæsning, Analyse og Gjenfortælling; 47 af Digtene bag i Bogen ere læste udenad. Det væsenlige af Grammatikken er mundlig gennemgaaet. Ugenlig 2 Diktatstile.

II Kl. (Ingerslev). Samme Læsebog som i foregaaende Klasse. Bojesens Grammatik, hvoraf det vigtigste er lært. Af Johansens „Livet i Danmark“ ere 14 Digte lærte udenad. 2 Stile ugenlig, afvexlende Diktat, Oversættelse fra Tysk og Gjengivelse af lette Fortællinger.

Studerende Klasser. III Kl. (Neergaard). Funchs Læsebog for Mellemlasserne er benyttet til Oplæsning og Analyse. Af Johansens „Livet i Dan-

mark“ ere nogle Digte lærte udenad. Bojesens Grammatik er læst og repeteret. En Stil om Ugen.

IV Kl. (Gram). Samme prosaiske Læsebog som i foregaaende og i efterfølgende Klasse. Af Holsts større poetiske Læsebog, der ogsaa bruges i følgende Klasse, ere adskillige Digte lærte udenad og til dem er der knyttet Bemærkninger om vedkommende Digt-eres Hovedværker og Liv. — Nordisk Mythologi efter Arentzens Lærebog. En Stil om Ugen.

V Kl. (Gram). Det skriftlige Arbejde har været fordelt mellem Hjemmet og Skolen ligesom i IV Kl. Den ene Uge er der skrevet en Stil af fortællende eller beskrivende Indhold, den anden en Oversættelse. Digte ere lærte udenad.

VI Kl. (Gram). Af Flors Haandbog i den danske Litteraturhistorie have Disciplene tilegnet sig Biografierne. De have oplæst og oversat de svenske Stykker. To Stile om Maaneden af beskrivende (skildrende) eller lettere ræsonnerende Indhold. Som i de to foregaaende Klasser er der nu og da læst et større Digtværk. Oversigt over de forskjellige Digtarter og Vers er meddelt efter Dorphs „Udsigt over Digtarter“ osv.

VII Kl. (Gram). Efter en forudskikket Oversigt over den nordiske Oldtidslitteratur er Litteraturhistorien gennemgaaet til Slutningen af 18de Aarhundrede. To Stile maanedlig. Af Hammerichs svenske Læsebog er læst en Trediedel.

Realklasser. III Realkl. (Schaldemose). Wulffs danske Læsebog er benyttet til Oplæsning og Analyse. Det vigtigste af Bojesens Grammatik. 10 Digte lærte udenad. En Stil om Ugen; desuden Diktatstile.

IV Realkl. (Gram). Funchs Læsebog for Mellemklasserne. Holsts større poetiske Læsebog. Fremgangsmaaden som i IV studerende Klasse. Ligesom i den følgende Klasse ere Stilene (4 om Maaneden)

blevne skrevne dels hjemme, dels paa Skolen. Nordisk Mythologi efter Arentzens Lærebog.

V Realkl. (Gram). Læreren har søgt at gjøre Disciplene bekendte med de vigtigste Værker og Forfattere i den poetiske Litteratur. S. C. Müllers „Kortfattet dansk Litteraturhistorie“ er benyttet. Græsk Mythologi efter Brohm. Iøvrigt som i V Kl.; dog have Disciplene i øverste Afdeling nu og da besvaret lettere fri Opgaver.

Tysk.

(I og II Kl. Lohse, alle de øvrige Kl. Funch).

I Kl. Listovs Elementarbog S. 4—57 og 66—83. Det vigtigste afl Formlæren efter „Det tyske Sprogs Bøjningsformer“ af Rung. Skriftlige Øvelser.

II Kl. Rungs Læsebog for de lavere Klasser S. 3—18; 103—129; 169—182. Af Rungs Bøjningsformer er det væsenligste læst og repeteret. Skriftlige Øvelser.

Studerende Klasser. III Kl. Af samme Lærebog S. 129—168 og 174—191. Af Jürs og Rungs Materialier N. 16, b, c; 17; 28—29; 31—42. Af Rung og Funchs Bøjningslære de vigtigste Afsnit. 3 Digte læste og lærte udenad. Stil en Gang om Ugen fra Nyaar.

IV Kl. Af Hjorts Læsebog: S. 21—73. Bøjningslæren læst eller repeteret, Ordføjningslæren indøvet under Læsningen.

V Kl. Af samme Læsebog S. 122—127, 134—162 og 164—183; endvidere et Par Digte af Jürs og Rungs Deutsche Dichter. Bøjningslæren repeteret, Ordføjningslæren indøvet under Læsningen.

VI Kl. Af samme Læsebog S. 341—378, 555—564 og 586—598; af Jürs og Rungs D. Dichter adskillige Digte, navnlig af Goethe og Schiller; Schillers Die Jungfrau von Orleans. Af og til Extemporal-

læsning. Bøjningslæren repeteret, af Ordføjningslæren det vigtigste efter Rung og Funchs Syntax.

Realklasser. III Realkl. Rungs Læsebog for de lavere Klasser S. 129—168 og 174—191. Af Jürs og Rungs Materialer Nr. 16, b, c; 17; 27—29; 31—39. Af Bøjningslæren det vigtigste læst, af Ordføjningslæren Hovedreglerne mundlig meddelte og indøvede under Læsningen. Fra Nyaar en Stil om Ugen.

IV Realkl. Hjorts Læsebog S. 13—16 og 21—87. Af Bøjningslæren det meste læst og repeteret, af Ordføjningslæren de vigtigere Regler gennemgaaede mundlig og indøvede mundlig og skriftlig (efter Jürs og Rungs Materialer, ialt 35 Stile).

V Realkl. B. Hjorts Læsebog S. 113—123, 134—157 og 164—183; Jürs og Rungs D. Dichter S. 4—6, 7—8, 16—24, 37—39 og 45—46. Bøjningslæren repeteret, Syntax mundlig med Henvisning til Rung og Funchs Syntax. Stil i Reglen en Gang om Ugen.

A. Hjorts Læsebog S. 134—146, Schillers Jungfrau von Orleans. Bøjningslæren repeteret, Syntax fuldstændig. Stil hver Uge. Af og til Extemporal-læsning og Stil. Da de 7 af denne Afdelings 10 Disciple ere overførte fra studerende Klasser til IV eller V Realkl., opgive de ikke alle samme Pensum til Afgangsexamen. Her angives hvad der er læst af de 3 Disciple, som have gennemgaaet alle Realklasser: Rungs Læsebog S. 1—16, 28—58, 89—176, 310—333 og Schillers Jungfrau von Orleans).

Fransk.

(Alle Kl. Schaldemose, undtagen III stud. Kl. Munch.)

II Kl. Ahns Læsebog 1 Kursus. Nogle Dele af de danske Stykker skriftlig oversatte. Af 2 Afdeling S. 93—99. Af Bay og Borring 1 Afsnit S. 1—20. Efter Pios Grammatik Flertalsdannelsen, Hunkjøn-

dannelsen, Talord, Pronominer, Hjælpeverber og de regelmæssige Verber.

Studerende Klasser. III Kl. Borrings Manuel S. 47—49, 81—94, 95—99, 100—117. Ahn S. 75—83 og 86—88. Ingerslevs Grammatik Formlæren.

IV Kl. Bay og Borring 2 Afd. S. 1—6, 8—33, 46—79. 9 Blade af Les bons livres Nr. 32. Af Ahn repeteret de danske Stykker 21.—66. Efter Ingerslevs Grammatik Formlæren.

V Kl. Ingerslevs Læsebog S. 94—134, 171—178, 189—199, 202—225, 254—259. Efter Ingerslevs Grammatik det vigtigste af Syntaxen. Som Maanedslæsning har Klassen opgivet 3 Fortællinger af Souvestre.

VI Kl. Ingerslevs Læsebog S. 225—232, 259—289, 307—314, 354—364, 405—432, 442—449. Som Maanedslæsning har Klassen opgivet 7 Fortællinger af Souvestre, desuden 3 Elever efter eget Valg Stykker af forskellige franske Forfattere; 1 Time ugenlig anvendt til extemporal Oversættelse. Det vigtigste af Ingerslevs franske Grammatik repeteret.

VII Kl. Anecdotes des temps de Napoleon 1er.

Realklasser. III Realkl. Borrings Manuel S. 95—157. Ahns 1 Kursus S. 75—89. Efter Ingerslevs Grammatik det vigtigste af Formlæren.

IV Realkl. Bay og Borring 2 Afd. S. 1—3, 10—33, 46—71, 74—95. 10 Blade af Les bons livres Nr. 32. Af Ahn 1 Kursus repeteret de vigtigste danske Stykker. Efter Ingerslevs Grammatik Formlæren.

V Realkl. B. Ingerslevs Læsebog S. 94—134, 202—233, 259—289, 307—315, 380—391, 416—425. Som Maanedslæsning 4 Fortællinger af Souvestre. Efter Ingerslevs Grammatik Formlæren og det vigtigste af Syntaxen.

A. Opgiver til Afgangsexamen af Ingerslevs Læsebog S. 9—20, 27—65, 94—132, 138—153, 202—231, 259—289, 316—328, 380—391, 416—437.

Engelsk.

(Alle Klasser Kleisdorff indtil Nyaar, derefter III og IV Realkl. Neergaard, V Realkl. og VII Kl. Rektor.)

Realklasser. III Realkl. Listovs Læsebog 1ste Afdeling S. 1—32; Listovs Elementarbog S. 1—32. Lidt over 50 Stile ere skrevne, dels Diktat, dels Oversættelse fra Dansk til Engelsk.

IV Realkl. Listovs Læsebog 1ste Afdeling S. 32—52; Listovs Læsestykker S. 3—33, 41—61. Listovs Elementarbog S. 32—45. Lassens Opgaver S. 1—30 (dels mundlig dels skriftlig). Rosings Grammatik. Omtr. 50 Stile (dels Hjemmestile dels Diktatstile).

V Realkl. Hele Klassen Lassens Læsebog II S. 3—4, 16—42, 52—67 og 157—163; hele Rosings Formlære. 1 Stil ugenlig efter Lassens Opgaver. B alene: Listovs Læsestykker II S. 41—60, 155—170 og 178—205; Lassens Læsebog S. 127—148. A alene: Dickens: a Christmas carol. Som Maanedslæsning A: Marryats Snarleyow S. 1—74 og B: samme Bog S. 1—80. Mundlige Stiløvelser jævnlig anstillede, Diktat af og til.

Studerende Klasser. VII Kl. B. Listovs Elementarbog er først helt gennemlæst. Løkkes Grammatik, Formlæren. Lassens Læsebog I Afdeling S. 1—5, 9—16, 127—136 og 149—177. Mundlige Øvelser i at oversætte fra Engelsk til Dansk og fra Dansk til Engelsk (3 Deltagere).

A. C. Dickens: a Christmas Carol. Løkkes Grammatik (9 Deltagere).

Til Slutning er givet en kort sproghistorisk Udsigt.

Latin.

III Kl. (indtil Nyaar Kleisdorff, derefter Cand. Lund). Kern og Krebs' latinske Læsebog S. 1—29 og de latinske Stykker S. 49—57. Af Madvigs Grammatik er det vigtigste af Formlæren lært; af Ordføj-

ningslæren ere de vigtigste Regler mundlig meddelte. De fleste danske Stykker ere skriftlig oversatte paa Latin.

IV Kl. (Neergaard). Corn. Nepos Miltiades og Themistocles; Cæsar Bell. Gall. 1ste Bog Kap. 1—30. Af Madvigs latinske Sproglære, 4de (5te) Udgave er det vigtigste af Formlæren repeteret; af Ordføjningslæren er læst og repeteret det meste af 1ste Afsnit, og af 2det Afsnit §§ 287, 305, 307, 310, 311, 313, 327—331, 349—354, 365—367, 372 og 374 med Forbigaaelse af de fleste Anmærkninger. Ugenlig ere i Reglen to Stile skrevne. Mundlige Øvelser.

V Kl. (Lohse). Ovids Metamorphoser efter Blochs Udvalg: Perseus (423 Vers); Ciceros Tale for Roscius Amerinus. Af Madvigs Sproglære er læst og repeteret Moduslæren (§§ 287, 289—294, 301—313, 315—321, 323—325, 327—331, 337—344, 347, 349—352, Anm. til 353, 354, 357, 360, 362, 365—374, 377—379, 382 b) og §§ 397—400 med Forbigaaelse af mange Anmærkninger; desuden nogle Partier af Bøjningslæren repeteret. Ugenlig ere i Reglen to Stile skrevne; desuden mundlige Øvelser.

VI Kl. (Neergaard). Ciceros 3die og 4de Tale mod Catilina; Livius 6te Bog; Virgils Æneide 2den Sang. Af Madvigs Ordføjningslære er læst fra II Kap. 9 til Enden; Formlæren og den øvrige Del af Syntaxen repeteret. 2 Stile om Ugen skrevne dels hjemme, dels paa Skolen; af og til Extemporalstile og mundlig Stil. Af Tregders Mythologi er læst 1ste og 2det Kap.

VII Kl. (Rektor). Hele Klassen har lært Livius 7de og 8de Bog, Cicero de Officiis 2den og 3die Bog, Virgils Æneide 3die Bog; Madvigs Carmina selecta: Catull 1—9, Tibull, Properts 1 og 3, Juvenal 1; ialt omtr. 800 Vers. Dimittenderne have særligt repeteret alt det tidligere læste, som opgives til Afgangsexamen*).

*) nemlig: Horats Oder 1 og 2 Bog, alle Brevene; Virgils Æneide 3 og 4 Bog, Carmina selecta. Livius 3, 7 og 8 Bog;

Den yngre Afdeling har særskilt læst Cic. pro Milone og pro Dejotaro. — Tregders latinske Litteraturhistorie er læst, hele Madvigs latinske Sproglære repeteret, enkelte Partier af Bojesens romerske Antikviteter er læste. Extemporallæsning i 1 Time om Ugen, efter Flemmers Udvalg (Curtius) og andre Forfattere. Der er skrevet 2 latinske Stile om Ugen (til Udgangen af Maj 72), af og til vekslede med Version. I Slutningen af Skoleaaret hyppigere Stile skrevne paa Skolen.

Græsk.

IV Kl. (Lohse). Lunds Læsebog forfra til S. 20 med Undtagelse af S. 5—7 (Stykke 5—17); endel Exempler ere forbigaaede. Af Bergs Formlære læst det tilsvarende.

V Kl. (Neergaard). Xenofons Anabasis 2den Bog; Homers Odysse 9de Bog v. 1—105. Bergs Græsk Formlære læst og repeteret; syntaktiske Regler meddelte under Læsningen. Af og til Extemporallæsning i Anabasis.

VI Kl. (Indtil Nyaar Kleisdorff, derefter Lohse). Xenofons Anab. 4de Bog Kap. 7—8; Homer Odysse 1ste og 2den Bog; Herodots 5te Bog Kap. 1—17, 23—34. Bergs Formlære er repeteret. Til Examen opgives kun det af Homer og Herodot læste.

VII Kl. (Rektor).*) Hele Klassen har læst Homers Odysse 2den, 3die og 5te Bog, Herodots 6te Bog. Den græske Litteraturhistorie efter Tregder, Mythologi efter samme, Antikviteter efter Christensen: det græske

Tacitus Annales 1 (efter Flemmers Udvalg); Cicero 4 Taler mod Catilina og Talen for S. Roscius; Lælius, Cato Major, Offic. 1—2.

*) Til Afgangsexamen opgives iaar: Homers Odysse 2den, 3die, 4de og 5te Bog, Tregders Anthologi: Hymner, Elegier, Epigrammer, Mele. Herodots 6te og 8de Bog. Platons Euthyfron og Menon, Demosthenes's 1 og 2 Taler mod Filip, Talen om Freden og om Chersones.

Statsliv. Dimittenderne have repeteret alt det tidligere læste. Den yngre Afdeling særskilt læst Demosthenes's olynthiske Taler og Herodot 9, 58 til Slutningen. Af Sproglæren er repeteret nogle Dele.

Hebraisk.

(Hovgaard).

VII Kl. B. Genesis Kap. 1—20; det vigtigste af Whittes Grammatik indtil de uregelrette Verber.

A. 40 Kapitler af Genesis, Whittes Grammatik.

Religion.

(I—IV Kl. og Realkl. Ingerslev, V—VII Kl. Gram).

I Kl. Hele Balslevs Bibelhistorie. Luthers Katekismus: de 10 Bud, Troen og Fadervor. 15 Psalmer.

II Kl. Assens's Bibelhistorie S. 1—69. Balslevs Lærebog § 1—54. Psalmer.

Studerende Klasser. III Kl. Assens's Bibelhistorie S. 61—114, 117—119, 125—138. Bibellæsning (Lukas's Evangelium) og Psalmer.

IV Kl. Assens's Bibelhistorie S. 139—187. Hele Balslevs Lærebog. Bibellæsning (Johaunes's Evangelium og Apostlenes Gjæringer Kap. 1—14) og Psalmer.

V Kl. Assens's Bibelhistorie S. 187 til Slutn. Kurtz's Religionslære S. 78—165. Bibellæsning.

VI Kl. Assens's Bibelhistorie. Kurtz's Religionslære fra S. 78 til Slutn. Bibellæsning.

VII Kl. A. Johannes's Evangelium, Brevet til Philippenserne og Johannes's Breve ere læste i Grundsproget. I Kirkehistorien er der meddelt Skildringer af betydningsfulde Personligheder og Kjendsgjæringer fra Middelalderen til det 19de Aarhundrede. — B. Matthæi Evangelium i Grundsproget; i Kirkehistorie: de tre første Aarhundreder.

Realklasser. III Realkl. Assens's Bibelhistorie S. 61—114, 117—119, 125—138. Balslevs Lærebog

§ 55—105. Bibellæsning (Matthæi Evangelium) og Psalmer.

IV Realkl. Assens's Bibelhistorie S. 139—234. Hele Balslevs Lærebog. Bibellæsning (Apostlenes Gjerninger og Johannes's Evangelium Kap. 1—13) og Psalmer.

Historie.

(Fællesklasserne og de studerende Kl. Hovgaard, Realklasserne Munch).

I Kl. Ingerslevs fragm. Historie: Oldtiden og af Middelalderen det om Danmark indtil Kalmarunionen.

II Kl. Samme Lærebog: Middelalderen og den nyere Tid (m. Undtag. af Stykkerne 34—38).

Studerende Klasser. III Kl. Thriges Danmarks, Norges og Sverrigs Historie indtil „De tre nordiske Riger under Unionen“.

IV Kl. Samme Lærebog: den nyere Tid fra Frederik den anden. Thriges mindre Lærebog i den gamle Historie, første Afsnit.

V Kl. Samme Lærebog, første—fjerde Afsnit og femte Afsnit til § 7 (Den Catilinariske Sammensværgelse).

VI Kl. Blochs Lærebog i Middelalderens Historie fra første Afsnit § 6 (De østlige Folk) og Sammes Lærebog i den nyere Historie til første Afsnit § 6 (England).

VII Kl. B. Thriges Danmarks, Norges og Sverrigs Historie; Kofods Udtog: den gamle Historie og af den nyere fra Ungarn.

A. Thriges Danmarks, Norges og Sverrigs Historie. Kofods Udtog af Verdenshistorien.

Realklasser. III Realkl. Kofods fragm. Historie: Oldtiden og Middelalderen indtil Helvetiens Befrielse. Allens Danmarks Historie forfra til Aar 1157.

IV Realkl. Kofod: Middelalderen fra Helvetiens Befrielse og den nyere Historie indtil den græske Frihedskrig. Allen: forfra til Frederik 1.

V Realkl. B. Kofod: Den nyere Historie efter 1815. Allen: fra Erik Plovpenning Bogen ud.

A. Hele Kofods fragm. Historie og hele Allens Danmarks Historie.

Geografi.

(I—II Kl. Hovgaard, de studerende Kl. Hoffmeyer, Realklasserne Munch).

I Kl. Af Erslevs mindre Lærebog i den alm. Geografi (Nr. 4) Stykkerne I—V samt af Stykke VI indtil Kejserdømmet Frankrig.

II Kl. Samme Lærebog: Stykkerne I og VII—XV. Studerende Klasser. III Kl. Erslevs Lærebog Nr. 1: Danmark, Norge og Sverrig.

IV Kl. Erslevs Lærebog Nr. 1: Mellemeuropa.

V Kl. Erslevs store Lærebog: Sydevropa, Asien, Afrika og Nord-Amerika.

VI Kl. Erslevs store Lærebog.

Realklasser. III Realkl. Rimestad: Af Indledningen S. 1—7, 10—11, 13 - 15; Østevropa, Vestevropa og Sydevropa undtagen Italien.

IV Realkl. Rimestad: Sydevropa og Mellemevropa. Af Asien indtil det vestlige Højland.

V Realkl. B. Af Erslevs „de tre nordiske Rigers Geografi“ Danmark undtagen Afsnittet Nr. 32—56. Af Rimestad: Afrika, Amerika og Avstralien samt de tilhørende Stykker af Indledningen.

A. Hele Rimestads Bog undtagen Danmark, der er lært efter Erslev.

Naturhistorie.

(Hoffmeyer).

I Kl. Feddersen: Naturens Bog. Pattedyr, Fugle, Krybdyr, Padder.

II Kl. Feddersen: Dyrerigets Naturhistorie; Pattedyr og Fugle til Duerne.

Studerende Klasser. III Kl. Fuglene, Krybdyr og Padder.

IV Kl. Padder, Fisk, Leddyr, Bløddyr. Botaniske Øvelser.

V Kl. Mennesket efter Feddersens Dyreriget. Petits Botanik pag. 1—43 og pag. 70—98.

VI Kl. Hele Feddersens Dyreriget. Petits Botanik.

Realklasser. III Realkl. Fugle, Krybdyr og Padder.

IV Realkl. Fisk, Leddyr og Bløddyr. Botaniske Øvelser.

V Realkl. A. Feddersen, Dyreriget. Petits Botanik.

B. Mennesket efter Feddersens Dyreriget. Petits Botanik pag. 1—43 og pag. 70—98.

Naturlære.

(Warming).

VII Kl. B. Ørsteds Naturlære indtil sammensat Bevægelse; Varmelæren og Meteorologien efter Petersens Lærebog. Mundts Astronomi, indtil heliocentriske Steder.

A. Ørsteds Naturlære, fra sammensat Bevægelse og til Slutn. Petersens Lærebog: Varmelæren og Meteorologien. Mundts Astronomi, fra heliocentriske Steder til Slutn. Alt det foregaaende repeteret.

V Realkl. Holtens Naturlære, den kemiske Del. Johnstrups Kemi. A. har desuden repeteret det forhen læste.

Regning, Arithmetik, Geometri.

I Kl. (Ingerslev). De fire Regningsarter med Brøk.

II Kl. (Ingerslev). Reguladetri med hele Tal og Brøk.

Studerende Klasser. III Kl. (Ostermann). Steens elementære Arithmetik til Division af en Sum. Procentregning, omvendt og sammensat Reguladetri.

IV Kl. (Ostermann). Steens elementære Arithmetik fra Division af et Produkt til „Anhang“. Mundts Geometri til Cirklen.

V Kl. (Ostermann). Steens elementære Algebra: Potens og Rod, til Logarithmer. Mundts Geometri fra Cirklen til Korders Beregning. Opgaver hjemme hver anden Uge.

VI Kl. (Ostermann). Steens elementære Algebra: Logarithmer, Ligningens Opløsning, Anvendelse af Ligninger. Mundts Geometri fra Korders Beregning til Slutningen. Opgaver hjemme en Gang om Ugen.

VII Kl. (Ostermann). A. Repeteret det hele Pensum i Arithmetik og Geometri. — B. Smiths Trigonometri. Mundts Stereometri til andet Tillæg. Hele Klassen Opgaver hjemme en Gang om Ugen.

Realklasser. III Realkl. (Ostermann). Steens elementære Arithmetik til Division. Mundts Geometri til Cirklen. Regning: Procentregning, omvendt og sammensat Reguladetri.

IV Realkl. (Warming). Steens elementære Arithmetik fra Division til Slutningen. Mundts Geometri fra Cirklen til den retvinklede Trekant. Procentregning og sammensat Reguladetri. Geometrisk Tegning.

V Realkl. (Warming). Hele Klassen Regning: Opgaver dels paa Skolen, dels hjemme. Projektions-tegning. B. Steens elementære Algebra til Potens i udvidet Betydning. Mundts Geometri fra den retvinklede Trekant til Slutningen. A. Steens elementære Algebra, fra Logarithmer til Slutningen, repeteret alt det forhen læste. Mundts Geometri repeteret.

Tegning.

De nederste Klasser (I og II) have benyttet Helstedes Hæfter, hvori de enkelte Disciple ere komne mere eller mindre vidt efter deres Anlæg og Flid og

tillige efter deres foregaaende Standpunkt. De andre Klasser navnlig Realklasserne ere, efter Fuldendelse af Helstedes Hæfter, øvede i skygget Frihaandstegning efter Gibsornamenter og Figurer, Klodstegning og Vaser.

Skrivning.

Efter et af Læreren udgivet Apparat ere Disciplene først øvede i de enkelte Træk, dernæst i enkelte Bogstaver og Ord, derpaa i sammenhængende Skrift. Der er fornemmelig lagt Vind paa den latinske Skrift, navnlig i de studerende Klasser, men ogsaa i Realklasserne har denne haft Overvægt, for hellere at forskafe Disciplene en sikker og smuk Haandskrift af én Art end to mindre gode. Der er ogsaa givet Øvelse i Hurtigskrivning efter Diktat, og Læreren har ved stadig at efterse alle Stilebøger havt Øje med, at Disciplene ikke afjaske deres Skrift i disse, og saa vidt muligt ikke skrive paa en Maade i Skrivebogen og paa en anden uden for denne, samt at, saa snart en har erhværvet en sikker og individuel Haandskrift, dennes Særegenheder inden for visse Grænser respekteres.

Sang.

Medens tidligere de forskjellige Hold have udgjort de enkelte Stemmer (Sopran, Alt, Tenor og Bas), er iaar indført Klassesang, saaledes at Disciplene af et Par Klasser have sunget sammen, selv om de havde forskjellig Stemme. Derved er fornemmelig søgt undgaaet det trættende og ensformige, især for Mellemstemmerne, i kun at høre denne enkelte Stemme hele Tiden. Begynderne (I og II Kl.) har haft 2 Timer om Ugen til Forberedelse i Nodelæsning, foreløbige lette Øvelser og enstemmige lette Sange. De øvrige Klasser have haft hver 1 Time: VII, VI og V Realkl. 1 Time, V, IV og IV R. 1 Time, III og III R. 1 Time. Til Sammensang er anvendt en Time om Ugen og her er benyttet Berggreens Hæfter og Koralbogen.

Gymnastik.

Disciplene have været inddelte i 5 Hold, af hvilke 1ste (VII Kl.) er blevet øvet i Riffelskydning, Hugning, Exercits og Gymnastik, 2det (VI og V Realkl.) i Exercits og Gymnastik, 3die (V og IV Kl. og IV Realkl.) i Gymnastik, 4de (III Kl. og III Realkl.) i Gymnastik — hvert Hold med 2 Timer om Ugen, endelig 5te Hold (II og I Kl.) 3 Timer om Ugen i forberedende Øvelser og Gymnastik.

Skydningen begyndte ifjor først den 22 Juni, sluttedes den 28 September; iaar er Skydningen begyndt allerede den 10 Maj. — Svømningen begyndte ifjor den 25 Juni og fortsattes, med Afbrydelse under Examen og Sommerferien, indtil den 10 Septbr.

Beretning

om Udfaldet af Skarpskydningen med Riffel i Skydeaaet 1868.

Antal af Disciple, som deltog i Øvelserne.	Afstand.	Skuddenes Antal.	Points.	Træffere.	Totalsum.
18	100 Alen	269	394	182	576
18	200 —	215	237	151	388
17	300 —	435	589	347	936
11	400 —	401	424	266	690

Skiven har været efter den for Amtsskytteforeningerne af Centralkomiteen udarbejdede Instruktion. Ved Præmieskydningen den 21 Septbr., hvori 9 Disciple deltog, opnaedes følgende Resultater:

Præmietagerne.	Alder.	Afstand.	Antal af			Totalsum.
			Skud.	Points.	Træffere.	
G. Weis ...	18 Aar	} 300 Alen }	} 10	23	10	33
S. Saxtorph	18 —			23	10	33
L. Møller ..	18 —			22	10	32

Præmierne bestode i Bøger til henholdsvis omtr. 6, 5 og 4 Rdl.s Værdi.

VI.

Bibliotheket

har i Løbet af indeværende Skoleaar modtaget den Tilvæxt, som nedenstaaende Fortegnelse udviser:

I. **Mathematik og Naturvidenskab.**

- Botanisk Tidsskrift, udg. af den botaniske Forening ved P. Heiberg. 3. Bd. 2-4. H. Kbhvn. 1870. C. d. 209.
- Flora danica, fasciculus XLVI—XLVII.
- Forchhammer, J. G., almeenfattelige Afhandlinger og Foredrag. Kbhvn. 1869. C. e. 53.
- Heiberg, P. V., Bidrag til Læren om Stofskiftet. Kbh. 1869.
- Hofmeister, W., Handbuch der physiolog. Botanik. 1. Bd. 1-2. Abtheil. Leipzig 1867-68. B. 147.
- Houël, J., theorie élémentaire des quantités complexes. p. I-II. Paris, 1868. C. a. 187-88.
- Jørgensen, S. M., Overjødider af Alkaloiderne. Kbhv. 1869.
- Kjærbølling, N., Ornithologia Danica. Danmarks Fugle i illuminerede Afbildninger, med to Supplémenter, 1858 og 1865. A. 40.
- Mathematisk Tidsskrift, anden Række, femte Aarg. 5-12. sjette Aarg. 1-3. Kbhvn. 1869-70. C. a. 160.
- Nouvelles annales de mathématiques. Redigées p. Terquem et Gerono. 1869, mai-dec., 1870, janv.-mai. Paris C. a. 167.
- Petersen, J., Lungesvindstotens og Tuberculosens omtvistede Contagiositet og Inoculabilitet. Kbhvn. 1869.
- Philipsen, H., om Insufficiens af de indre Øienmuskler. Kbh. 1868.
- Poggendorf, Annalen d. Physik u. Chemie, V, 16. Bd., 4-11. H. Leipzig 1869. C. e. 53.
- Salmon, G., leçons d'algèbre supérieure, trad. p. Bazin. Paris 1868. C. a. 186.
- Tidsskrift for Physik og Chemi, udg. af A. Thomsen. 7. Aarg. 11-12; 8. Aarg. 1-12; 9. Aarg. 1-3. Kbhvn. 1869-70. C. e. 258.
- Tidsskrift for populaire Fremstillinger af Naturvidenskaben. IV, 1. Bd. 3-5. H. Kbhvn. 1869-70. C. e. 35.

II. **Historie og Geografi m. m.**

- Aarbøger for nordisk Oldkyndighed og Historie, 1869, 1-4. H. C. p. 51.

- Aarhus Stiftstidende for Juli—Decbr. 1869, Jan.—Juni 1870.
A. 171.
- Aarhuus Byes Viide og Vedtægt. Aalborg, 1761. C. n. 294.
- Aarsberetninger fra det kongl. Geheimearchiv. 4. Bds. 4. H.
Kbhvn. 1869. B. 591.
- Antiquités préhistoriques du Danemark, dessinées et gravées
par A. P. Madsen. L'âge de la pierre. Copenh. 1869. A. 170.
- Athenae, in usum scholar. ed. H. Reinhard. Stuttgart.
- Bauer, R. W., Calender for Aarene fra 601 til 2200 efter Christi
Fødsel. Kbhvn. 1868. C. n. 291.
- Becker, Verdenshistorie. Tyve Aars Historie (1848—67) af Edv.
Arnd. Overs. af N. Bache, 3—4 H.
- Billeder af berømte danske Mænd og Kvinder, 30—33 H. B. 643.
- Bruun, Chr., Frederik Rostgaards Liv og Levnet. 1—2 H.
Kbhvn. 1870. C. m. 155.
- Bull, A., Bornholm med tilhørende mindre Øer. Kbhvn. 1869.
- Daa, L., om Nationaliteternes Udvikling. I. Kristiania 1869.
C. m. 153.
- Danske Kirker, Slotte og Herregaarde, tegnede af F.
Richardt, beskrevne af C. E. Secher. 1868, 4. H. B. 644.
- Danske Mindesmærker, udg. af en Forening. Supplement-
hefte. Sorø Kirke, tredje Afdeling. Beskrevet af N. Høyen.
Kbhvn. 1869. A. 156.
- Danske Samlinger for Historie, Personal- og Litteraturhi-
storie, udg. af Chr. Bruun og O. Nielsen. 4. Bds. 4. H.,
5. Bds. 1—3 H. Kbhvn. 1869—70. C. b. 360
- Engelhardt, C., Kragehul Fundet. Kbhvn. 1867. A. 169.
- , Vimose Fundet (Fynske Mosefund II). Kbhvn. 1869. A. 168.
- Fries, Th. M., og C. Nyström, svenska polar-expeditionen år
1868. Stockholm 1869. C. o. 226.
- Geijer, E. G., Konung Gustaf Vasas och hans söners historia.
Stockh. 1836. C. c. 29.
- , Konung Gustaf II Adolfs och Drottning Kristinas historia.
Stockh. 1836. C. c. 30.
- Grove, P. V., Danmark, illustr. Reisehaandbog. Kbhvn. 1870.
C. n. 295.
- Helveg, L., den danske Kirkes Historie til Reformationen. 8.
H. C. a. 329.
- Historisk Tidsskrift. Tredie Række, 6. Bds. 3. H.; fjerde
Række, 1. Bds. 1. H., samt alfabetsk Navne- og Sagre-
gister til „Tredie Række 1.—6. Bd.“, af Königsfeldt. C. b. 336.
- Hof- og Statskalender for Kongeriget Danmark i Aaret
1870.

- Holberg, L., Introduction til de fornemste Europæiske Rigers Historier. Kbhvn. 1711. C. a. 498.
- , Helte-Historier. Udg. af F. L. Liebenberg. 1—2 D. Kbhvn. 1864—65. C. a. 496—97.
- , Epistler. Udg. med oplys. Anmærkninger af Chr. Bruun. 1—2. Bd. Kbhvn. 1865—68. C. m. 151—52.
- Keate, G., relation des îles Pelew. Trad. de l'anglais. T. I—II. Paris 1793. C. o. 223—24.
- Kinch, J., Ribe Bys Historie og Beskrivelse indtil Reformationen. H. 3—4. C. b. 372.
- Nielsen, O., historiske Efterretninger om Malt Herred (Ribe Amt). H. 1. Kbhvn. 1870. C. b. 386.
- Oldskriftsselskabet, det norske, Samlinger XIII—XIV.
- Petermann, Mittheilungen über wichtige neue Erforschungen auf d. Gesamtgebiete der Geographie. 1869, IV—VII; Ergänzungsh. Nr. 26. B. 640.
- Reinhardt, C. E. F., det kjøbenhavnske Kommunitets Historie i kort Oversigt. Kbhvn. 1869. C. b. 385.
- Rørdam, H. Fr., Klavs Christoffersen Lyskanders Levnet samt hans Bog om danske Skribenter. Kbhvn. 1868. C. m. 150.
- , Mester Anders Christensen Arrebos Levnet og Skrifter, 1—2. D. Kbhvn. 1857. C. m. 153—54.
- Samling af Love og Anordninger m. v. af mere alm. Interesse. 1865—69. H. 5. Kbhvn. 1869.
- Samlinger til jydsk Historie og Topografi, udg. af det jydsk topografiske Selskab. 1—2. Bd., 3. Bds. 1. H. 1866—70. Aalborg. C. b. 384.
- Skibsted, H. V., Love og Expeditioner vedkommende Kirke- og Skolevæsenet. Bd. 1. (1857—59).
- Smith, S. B., Leonora Christina Ulfeldts „Jammersminde“. Kbhvn. 1869. C. m. 156.
- Statistiske Meddelelser, 8. Bd. C. n. 280.
- Statistisk Tabelværk. Tredie Række 12—14. Bd. samt 15. Bds. 1. Afd. B. 625.
- Stilling, H. C., Rejse i Ægypten. Kbhvn. 1869. C. o. 225.
- Thrige, S. B., Lærebog i Geografien for de lavere Klasser i de lærde Skoler og Realskoler. 4. Udg. Kbhvn. 1869. C. n. 293.
- Unger, C. R., codex Frisianus. En Samling af norske Konge-Sagaer. H. 2. Christiania 1869. C. b. 378.
- Vaupell, O., Kampen for Sønderjylland 1848—50. 1—3. D. Kbhvn. 1867. C. b. 381—83.
- Winkel Horn, Fr., den ældre Edda. Paa Dausk. Kbhvn. 1869. C. p. 52.

III. Filologi og Sprogvidenskab.

- Ælianus, Claudius, Werke. 1—2., 4—6. Bd. Übers. v. Wunderlich u. Fr. Jacobi. Stuttgart 1839—40. F. 559.
- Brandt, C. J., romantisk Digtning fra Middelalderen. I. Kbh. 1869. B. c. 291.
- Dio Cassius, römische Geschichte, übers. v. L. Tafel. 1—13. Bd. Stuttg. 1831—39. F. 556.
- Diodor, historische Bibliothek. 1—19. Bd. Übers. v. J. Fr. Wurm. Stuttg. 1827—40. F. 560.
- Dionysius von Halikarnas, Urgeschichte der Römer. 1—5. B. Übers. v. G. J. Schaller u. A. H. Christian. Stuttg. 1827—38. F. 557.
- Gíslason, K., dönsk ordabók með íslenzkum thydingum. Kpmh. 1851. B. 65.
- Grimm, J. u. W., deutsches Wörterbuch, IV Bd. 3. Lief., IV Bd. II Absch. 2. Lief., V Bd. 9. Lief.
- Heliodor, Æthiopische Geschichte 1—3. Bd. Übers. v. Fr. Jacobi. Stuttg. 1837—38. F. 558.
- Herrig, L., Archiv für das Studium der neueren Sprachen u. Literaturen, 44. Bds. 2—4. H., 45. Bds. 1—4. H. 1869—70. C. 232.
- Lyngby, K. J., det nordiske Retskrivningsmøde i Stockholm 1869. Kbhvn. 1870. C. 290.
- Løkke, J., Beretning om det nordiske Retskrivningsmøde i Stockholm 1869. Kristiania 1870. C. 289.
- Muretus, A., variarum lectionum libri et observationum juris liber singularis. Instruxit J. Koch. Lips. 1841. i. 105.
- Plinius, Naturgeschichte. 1—4 Bd. Übers. v. Ph. H. Külb. Stuttg. 1840. C. b. 727.
- Thomsen, V., den gotiske sprogklasses indflydelse på den finske. Kbhvn. 1869. C. 288.
- Winding, P. E. F., exercitatio philol. in Luciani dialogum de morte Peregrini. Hafn 1682. B 113.

IV.

a. Pædagogik og Skolevæsen.

- Dahl, F. C. B., i Skolesagen. Kbhvn. 1870. C. 406.
- Neue Jahrbücher f. Philologie u. Pädagogik, begr. von Jahn. 99—100. Bd., 3—12. H.
- Rørdam, H., Kjøbenhavns Universitets Historie fra 1537 til 1621. I. Dels 1—2. H. Kbhvn. 1868. C. 407.
- Rørdam, H., Actstykker og Breve, Tillæg til Universitetets Historie fra 1537—1621. I. H. Kbhvn. 1868.
- Tidsskrift for Philologi og Pædagogik, 8. Aarg. 3—4. H.

Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet har som sædvanlig tilsendt Skolen Programmer fra Universitetet, fra de danske, norske og svenske Skoler (for 1869), af hvilke følgende indeholde Afhandlinger:

1. Indbydelsesskrift til Universitetets Reformationsfest 1868 (C. V. Holten, om Virksomhedernes Omdannelse i Naturen). Indbydelsesskrift i Anledning af Kongens Fødselsdag 1869 (A. Buntzen, Chirurgen i Danmark i Midten af det forrige Aarhundrede). Indbydelsesskrift i Anledning af Kronprinds Frederiks og Kronprindsesse Lovisas Formæling d. 28. Juli 1869 (E. Holm, Danmarks politiske Stilling under den franske Revolution 1771—1797, særlig med Hensyn til Sverige).

2. Aalborg (E. Hundrup, Lærerstanden ved Aalborg Kathedralskole, I. Rektorer). Aarhus (E. Erslev, nogle Ord om naturhist. Lærebøger tilligemed Brudstykker af en Lærebog i Botanik). Frederiksborg (Berg, smaa Bemærkninger). Herlufshøim (H. Hoff, om Oldtidens Bygningsformer). Horsens (J. S. Bisted, Torquato Tassos befriede Jerusalem, oversat (Fortættelse). Kjøbenhavn (Borgerdydsskolen i Kbhavn: J. Pio, nogle statistiske Oplysninger om Skolen fra dens Stiftelse indtil nu. Borgerdydsskolen på Kristianshavn: J. Helms, nogle Bemærkninger om Brugen af Karakterer). Odense (S. Broberg, Romanen om Rosen, allegorisk Digtning fra Middelalderen). Reykjavik (Skoleaaret 1867—68): J. Thorkelson, Skyringar á visum i nokkurum íslenzkum sögam. Roskilde (Petersen, et Par Tilføjelser til de i Roskilde Kathedralskole benyttede Lærebøger i Naturlære). Rønne (M. Jespersen, Fosforitens Anvendelse — m. H. p. Frankrig). Slagelse (Fr. Dah', et Par Ord om Opmærksomhedens Betydning for Dannelsen). Sorø (P. Lorentzen, Bemærkninger om Skolevæsenet i Schweiz og særligt i Kanton Zürich). Viborg (H. Lefolii, til Forstaaelse). Vordingborg (J. C. M. Ørum, om de tidlige Udtrædelser af Realskolen).

3. Christianstad (S. G. Cavallin, skolhistoriska minnen). Gefle (C. F. Wiberg, om Grekernas och Etruskernas invirkning på bronskulturen). Helsingborg (Hj. Säve, Aristophanes' foglarne, öfvers.). Kalmar (R. Törneblad, några anmärkningar i svensk verslära). Lund (J. Ruhe, Horatii lyriska versmål). Upsala (P. Hj. Söderbaum, oratio Lysiae in Eratoshenem). Örebro (L. J. Phragmén, reseberättelse).

b. Skønne Videnskaber og Konster.

Holberg, L., mindre poetiske Skrifter. Udg. af F. L. Liebenberg. Kbhvn. 1866. C. 668.

- Saint-Hilaire, M. de, anecdotes du temps de Napoleon I.
Paris 1867. C. 669.
- Saintine, X. B., contes de toutes les couleurs. Paris 1861. C. 671.
- Shakespeare, W., dramatiske Værker, overs. af Lembcke.
17—18. H. C. 435.
- Souvestre, E., chroniques de la mer. Paris 1864. C. 670.
- Topelius, Z., fältskärens berättelser. 2—5. cykeln. Stockholm.
C. 663.

d. Theologi.

- Dansk Kirketidende, udg. af N. Lindberg. 1869, 21—52;
1870, 1—22. C. e. 138.
- Dansk Klosterlæsning fra Middelalderen. Udg. af C. J.
Brandt. I—IV. Kbhvn. 1858—65. C. c. 206.
- Holberg, L., Kirke-Historie. 1—2 D. Udg. af F. L. Lieben-
berg. Med en Indledning af R. Nielsen. Kbhvn. 1867—68.
C. d. 171—172.
- Ny kirkehistoriske Samlinger, udg. af Selskabet for
Danmarks Kirkehistorie. 2—3. Bd., 4. Bd. 1. H. Kbhvn.
1861—67. C. d. 170.
- Nyt Tidsskrift for udenlandsk theologisk Literatur, udg. af
H. N. Clausen. 1869, 2—4. H.; 1870, 1. H.

e. Filosofi.

- Stuart Mill, Kvindernes Underkuelse, overs. af Brandes. Kbhvn.
1870. C. 177.

V. Skrifter af blandet Indhold. Literaturhistorie.

- Bidrag til den oehlenschlägerske Literaturs Historie. 1—2.
Bd. Kbhvn. 1868. C. 554—555.
- Bruun, Chr., Aarsberetning og Meddelelser fra det store kongl.
Bibliothek. 4. H. C. 547.
- Collin, E., Anonymer og Pseudonymer i den danske, norske
og islandske Literatur samt i fremmede Literaturer, forsaa-
vidt disse omhandle nordiske Forhold, fra de ældste Tider
indtil Aaret 1860. Kbhvn. 1869. C. 556.
- Dansk Tidsskrift for Kirke- og Folkeliv, Literatur og Kunst.
1869, 11—22. H.; 1870, 1—8.
- Dietrichson, L., Omrids af den norske Poesis Historie, II.
Den norske Poesi efter 1814. Kbhvn. 1869. C. 549
- Linnström, H., svenskt boklexicon. Åren 1830—55. H. 1—6.
Stockholm 1869. B. 87.
- Nordisk Tidsskrift för Politik, Ekonomi och Litteratur, udg.
af G. H. Hamilton. 1869, juni—dec.; 1870, jan —apr. Til-
lägsbl. 1869, 5.

- Oversigt over det kongelige danske Videnskaber-
nes Selskabs Forhandlinger i 1867, Nr. 7; 1868, Nr.
3-4; 1869 Nr. 1,
Revue des deux mondes. 1869, 1. avr.—15. Dec. 1870.
1. janv.—1. avril. Annuaire d. d. mondes 1866—67. C. 183.
Sundby, Ph., Brunetto Latinos Levnet og Skrifter. I et Tillæg:
Phil. Gualteri moralium dogma, Albertani Brixiensis ars
loqvendi et tacendi, versio islandica cap. XXVlli libri mora-
lium dogmatis. Kbhvn. 1869. C. 557.
Unsere Zeit, deutsche Revue der Gegenwart, 1869, 11—24.
C. 340.

Discipelbibliotheket

har i det forløbne Skoleaar modtaget følgende Tilvæxt:

- Aftenlæsning, ny Række, 8 og 9 Bd.
Andersen, C., Islandske Folkesagn.
Amerikas Opdagelse.
Ballantyne, Redningsbaaden.
Ewald, Svenskerne paa Kronborg.
Folkelæsning (Nr. 24—28).
Fra alle Lande, 1869, 1 Del.
Fra Natur og Folkeliv.
Gérard, Løvejagten.
Gerson, For Børn.
Hansen og Hörluck. Billedlæsebog. 3—7 Hft.
Heins, Læsebog med Billeder.
Historisk Arkiv, 1869, 1 Bd.
Krebs, I Mærkningen.
Marryat, Midshipman Easy.
Marryat, E., Georg og Harry.
Nicolai, Nøddebo Præstegaard.
Prescott, Mexicos Erobring.
— Perus Erobring.
Richardt og Rode: En Billedbog.
Rundt paa Jorden, 1868 og 1869.
Saintine. Alexander Selkirk.
Till Uglspil.
Winther, Tusind og en Nat.
-

Regnskab.

Indtægt.

Beholdning fra 1869	1 Rd. 4 Mk. 3 Sk.
Bidrag af Deltagerne	51 — 2 — " —
	<hr/> 53 Rd. " Mk. 3 Sk.

Udgift.

Boghandleren	36 Rd. 4 Mk. 8 Sk.
Bogbinderen	6 — 5 — 4 —
	<hr/> 43 Rd. 3 Mk. 12 Sk.

Beholdning 9 Rd. 2 Mk. 7 Sk.

Den fysiske Samling

er iaar forøget med et Apparat til at vise Magnetnaalens Udslag ved en elektrisk Strøm, og et lignende til bevægelige Strømme, et magnetelektrisk Rotationsapparat og et Sfarometer. Desuden ere adskillige Gjenstande reparerede.

Den naturhistoriske Samling

er i Aarets Løb forøget med et stort Exemplar af en Loligo sp. (givet af Professor Selmer paa Sindssygeanstalten), en Pindsvinefisk (givet af Discipel H. Glæsel), en brasiliansk Fuglere (givet af Discipel R. Honum), et Hvepsebo (givet af Disc. H. Weis), samt adskillige Kranier, Fuglefødder og desl. ved Disc. Juul, Dyhr, Th. Müller, Lichtenberg, Rasmussen, Frisch, Stabell, Knudsen o. fl.

Siden Novbr. 1869 har Samlingen staaet aaben for Publikum hver Lørdag Kl. 2—4, og er da blevet forevist af Læreren Cand. Hoffmeyer med Bistand af Disciplene E. Warming og E. Hammerich.

VII.

Skolens Bygninger og Inventarium.

Foruden de aarlige Vedligeholdelsesarbejder er Resten af Gulvet i den nedre Gang fornyet samt tildels i nogle af Klasseværelserne. Af Inventariegenstande er anskaffet en stor Tavle, nogle Vægkort m. m. foruden den stadige Fornyelse af flere Gymnastikapparater.

Skolens Afgangs- og Aarsprøver i 1870.

(De foran satte Bogstaver betyde Værelserne: a. Solennitetssalen, b. VII Kl.s, c. V Realkl.s, d. VI Kl.s og e. V Klasses. Prøverne i Naturlære og Naturhistorie foregaa i de Værelser, hvor Samlingerne findes).

De skriftlige Prøver ved Afgangs- og Realafgangsexamen afholdes efter Ministeriets Bestemmelse 22—28 Juni, for Skolens øvrige Disciple 7—9 Juli. Prøverne i Regning afholdes ikke offentlig, men under den skriftlige Examen.

De mundtlige Prøver afholdes 11—22 Juli i følgende Orden:

Mandag den 11 Juli.

- a. 8—12 og 3—8 Afgangsexamen. Latin.
- b. 8—11 Afgangsexamen Arithmetik (Nr. 1—9). 12—2 VII B Mathematik.
- c. 8—11 VI Geografi. 11—12 III Tysk. ~~4—7 VI Fransk.~~
- d. 8—10 III R Fransk. 4—7 V R B Tysk.
- e. 8—10 V Religion. 10—12 II Geografi. 12—2 IV R Geografi. 12—2 I Naturhistorie.

Tirsdag den 12 Juli.

- a. 8—11 og 12—3 Afgangsexamen Historie.
- b. 8—11 Afgangsexamen Arithmetik (Nr. 10—18). 4—7 VI Tysk.
- c. 8—11 V R B Fransk. 12—2 IV Geometri.
- d. 8—11 V Græsk. 11—2 II Tysk.
- e. 8—11 IV Naturhistorie.

Onsdag den 13 Juli.

- a. 8—11 og 12—2 Afgangsexamen Græsk. 2½—3½ VII B Historie.
- b. 8—11 V Tysk. 12—2 I Dansk. 2—4 VI Naturhistorie.
- c. 8—11 V R B Geometri. 12—2 IV Arithmetik.
- d. 8—11 IV Geografi. 12—2½ III R Tysk.
- e. 8—9½ III Latin.

Torsdag den 14 Juli.

- a. 8—11 og 11½—2 Afgangsexamen Naturlære. 2—3 Hebraisk.

- b. 8-11 VI Religion. 11-1 V Fransk. 2-3 III Matematik.
- c. 8-11 V R B Engelsk. 11-2 II Naturhistorie.
- d. 8-10½ IV Fransk. 11-2 IV R Historie.
- e. 8-10½ I Historie. 11-2 III R Engelsk.

Fredag den 15 Juli.

- a. 8-11 og 12-3 Afgangsexamen Geometri.
- b. 8-11 VI Historie. 12-3 III R Geografi.
- c. 8-10 VII B Latin. 11-12 III Naturhist. 12-3 IV R Engelsk.
- d. 8-11 II Dansk. 12-2 V Historie.
- e. 8-10 I Tysk. 10-12 IV Latin.
8-11 III R Naturhistorie.

Lørdag den 16 Juli.

- a. 8-11 VI Geometri. 12-2 V Geografi. 4-6 IV R Geometri.
- b. 8-11 V R B Historie. 11½-2 IV R Arithmetik.
- Kl. 8 Form. Prøve af ny anmeldte Disciple.
- Kl. 6 Sangprøve.

Mandag den 18 Juli.

- a. 8-9½ VII B Græsk. 11-1½ V Naturhistorie.
- b. 8-11 VI Arithmetik. 11-2 IV R Fransk.
- c. 8-11 V R B Geografi. 11½-2 III R Historie.
- d. 8-10½ I Religion. 12-2 III R a. Matematik.
- e. 9½-11½ IV Græsk. 2-3 III Geografi.
- Kl. 3 Gymnastikprøve.

Tirsdag den 19 Juli.

- a. 8-11 VI Latin. 11-1 IV Tysk.
- b. 8-11 V R B Naturhistorie. 11-2 II Fransk.
- c. 8-10 VII B Naturlære. 10-12 V Arithmetik. 12½-3½
Realafgangsexamen. Geometri.
- d. 8-9 III Fransk.
- e. 8-10 IV R Religion.

Onsdag den 20 Juli.

- a. 8-11 Realafgangsexamen. Engelsk. 11½-2½ Natur-
historie.
- b. 9-12 — Arithmetik. 12½-2½ III
R b. Matematik.
- c. 8-11 V Latin. 12-2 VI Græsk.
- d. 8-9 III Religion. 9½-12 II Religion. 12-2 IV R Tysk.
- e. 10-12 I Geografi. 12-2 IV Historie.

Torsdag den 21 Juli.

- a. 8-11 Realafgangsexamen, Tysk. 11½-2½ Geografi.
 b. 9-12 — Naturlære. 11½-2 II Hist.
 c. 8-9 VII B Hebraisk. 9-11 III R Religion. 12-2¼ V R
 B Arithmetik.
 d. 8-11 IV R Naturhistorie. 9-10 III Historie. 12-2 IV
 Religion.

Fredag den 22 Juli.

- a. 8-11 Realafgangsexamen, Historie.
 b. 8-11 — Fransk.
 c. 8-11 V R B Naturlære.
 d. 11-1½ V Geometri.

Samme Dags Eftermiddag Kl. 4 bekendtgjøres Examens Udfald for Skolen og Omflytningen i Klasserne samt foretages Dimission af dem, der have bestaaet Afgangsprøven, hvorefter Sommerferien tager sin Begyndelse.

Optagelsesprøven af de ny indmeldte Disciple foretages, som ovenfor angivet, Lørdagen den 16 Juli Kl. 8 Form. De, der ikke kunne møde til den Tid, prøves den første Dag efter Ferien, Tirsdag den 23 August Kl. 10.

Det ny Skoleaars Undervisning begynder Tirsdag den 23 August Kl. 8 Form.

Til at overvære de mundlige Prøver samt Prøven i Gymnastik og Sang ligesom Slutningshandlingen indbydes herved Disciplenes Forældre og Værger tilligemed enhver, der ønsker at gjøre sig bekendt med Skolen og dens Undervisning.

Aarhus Kathedralskole, den 20 Juni 1870.

G. Lund.

